

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра «Міжнародні економічні відносини та іноземних мов»

«Допущено до захисту»
Зав. кафедрою МЕВтаІМ
д.е.н., професор

_____ Іван МИЦЕНКО
« ____ » _____ 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
на тему:
«ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: СТАН ТА НАПРЯМИ
ВДОСКОНАЛЕННЯ»

Виконав здобувач вищої освіти
4 курсу, групи МЕВ-22
ОПП «Міжнародні економічні
відносини»
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»

_____ Лисенко В.О.
« ____ » _____ 2026 р.

Керівник роботи
д.е.н., професор

_____ Іван МИЦЕНКО
« ____ » _____ 2026 р.

Рецензент _____

Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет економічний

Кафедра Міжнародних економічних відносин та іноземних мов

Рівень вищої освіти Бакалавр

Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Іван МИЦЕНКО

«_____» _____ 2026 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗА ПЕРШИМ (БАКАЛАВРСЬКА) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Лисенка Владислава Олександровича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи

Залучення інвестицій в аграрний сектор економіки України: стан та напрями вдосконалення

Миценко Іван Михайлович, д.е.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту _____

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи Метою є дослідження теоретичних засад та практичних аспектів залучення інвестицій в аграрний сектор економіки України, аналіз його сучасного стану та обґрунтування напрямів підвищення інвестиційної привабливості.

Завдання: узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності інвестицій та їх ролі в економічному розвитку; дослідити механізми залучення інвестиційних ресурсів та методи оцінювання їх ефективності; проаналізувати сучасний стан та тенденції розвитку аграрного сектору України; оцінити рівень інвестиційної активності та привабливості галузі; визначити основні проблеми залучення інвестицій та обґрунтувати шляхи їх вирішення; розробити практичні рекомендації щодо активізації інвестиційної діяльності в аграрному секторі.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	проф. Миценко І.М.		
Розділ 2	проф. Миценко І.М.		
Розділ 3	проф. Миценко І.М.		

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми і об'єкта дослідження, призначення наукового керівника	02.02.2026-13.02.2026	
2	Розробка завдання на кваліфікаційну роботу, складання календарного плану його виконання	16.02.2026-06.03.2026	
3	Опрацювання навчальної та наукової літератури і складання плану роботи	09.03.2026-10.04.2026	
4	Проведення наукових досліджень, обробка фактичного матеріалу	13.04.2025-08.05.2026	
5	Написання тексту 1-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	11.05.2026-17.05.2026	
6	Написання тексту 2-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	18.05.2026-31.05.2026	
7	Написання тексту 3-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	01.06.2026-07.06.2026	
8	Усунення недоліків, написання остаточного варіанта тексту, оформлення кваліфікаційної роботи	08.06.2026-11.06.2026	
9	Перевірка на плагіат	12.06.2026-16.06.2026	
10	Отримання відгуку наукового керівника	17.06.2026-21.06.2026	
11	Рецензування кваліфікаційної роботи	22.06.2026-25.06.2026	
12	Захист кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії		

Дата видачі завдання

« ____ » _____ 2026 року

Підпис керівника

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

« ____ » _____ 2026 року

Підпис здобувача

Анотація

Залучення інвестицій в аграрний сектор економіки України: стан та напрями вдосконалення. - Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття вищої освіти ступеня “бакалавр” за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини» зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» – Центральноукраїнський національний технічний університет. – Кропивницький. – 2026.

У роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти залучення інвестицій в аграрний сектор економіки України. Проаналізовано сучасний стан розвитку галузі, її ресурсний потенціал та інвестиційну привабливість в умовах сучасних викликів. Визначено основні проблеми, що стримують надходження інвестицій, зокрема воєнні ризики, нестабільність економічного середовища та недосконалість інституційного забезпечення. Обґрунтовано напрями вдосконалення механізмів залучення інвестицій, зокрема розвиток страхування ризиків, державної підтримки, міжнародного співробітництва та впровадження спеціальних економічних зон. Запропоновано практичні рекомендації щодо підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України.

Ключові слова: інвестиції, аграрний сектор, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, іноземні інвестиції, економічний розвиток, спеціальні економічні зони, інновації.

Abstract

Attracting Investment in the Agricultural Sector of Ukraine's Economy: Current State and Areas for Improvement. - Manuscript.

Qualifying bachelor's thesis for the degree of higher education in the educational and professional program "International Economic Relations" in the specialty "International Economic Relations". – Central Ukrainian National Technical University. - Kropyvnytskyi. - 2026.

The paper examines the theoretical and practical aspects of attracting investment to the agricultural sector of Ukraine's economy. The current state of the sector, its resource potential, and investment attractiveness under modern challenges are analyzed. The main factors restraining investment inflows are identified, including war-related risks, economic instability, and imperfections in the institutional environment. The study substantiates directions for improving investment attraction mechanisms, such as the development of risk insurance, state support, international cooperation, and the implementation of special economic zones. Practical recommendations for increasing the investment attractiveness of the agricultural sector of Ukraine are proposed.

Keywords: investment, agricultural sector, investment attractiveness, investment climate, foreign investment, economic development, special economic zones, innovation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАЛУЧЕННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ..	9
1.1. Сутність інвестицій та класифікаційні ознаки інвестиційних ресурсів	9
1.2. Світовий досвід залучення іноземних інвестицій	14
1.3. Інструменти та методи вирішення торговельних конфліктів у світовій економіці.....	19
Висновки до розділу.....	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	26
2.1. Сучасний стан та тенденції розвитку аграрного сектору України	26
2.2. Аналіз інвестиційної діяльності в аграрному секторі України	35
2.3. Проблеми та перспективи залучення інвестицій в аграрний сектор України	44
Висновки до розділу.....	49
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ	51
3.1. Напрями вдосконалення механізмів залучення інвестицій в аграрний сектор України	51
3.2. Інструменти та механізми стимулювання інвестицій в аграрний сектор України.....	56
Висновки до розділу.....	61
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку світової економіки особливого значення набувають питання ефективного функціонування ключових галузей національного господарства. Однією з таких галузей для України є аграрний сектор, який традиційно відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки, формуванні експортного потенціалу та підтримці економічної стабільності держави. Завдяки значному природно-ресурсному потенціалу, сприятливим кліматичним умовам та вигідному географічному розташуванню Україна має всі передумови для подальшого розвитку аграрного виробництва та зміцнення своїх позицій на світових ринках.

Разом з тим, сучасні виклики, зокрема повномасштабна війна, економічна нестабільність, руйнування інфраструктури та зниження інвестиційної активності, суттєво ускладнюють функціонування аграрного сектору. У таких умовах особливої актуальності набуває проблема залучення інвестиційних ресурсів як одного з ключових чинників відновлення, модернізації та підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств.

Інвестиції виступають важливим інструментом економічного розвитку, що забезпечує впровадження інновацій, оновлення матеріально-технічної бази, підвищення продуктивності виробництва та конкурентоспроможності продукції. Водночас рівень інвестиційної привабливості України залишається недостатнім, що зумовлено низкою внутрішніх і зовнішніх факторів, серед яких ключовими є воєнні ризики, недосконалість інституційного середовища та нестабільність нормативно-правової бази.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю пошуку ефективних механізмів залучення інвестицій в аграрний сектор економіки України, а також розробки практичних рекомендацій щодо підвищення інвестиційної привабливості галузі в умовах сучасних викликів.

Метою роботи є дослідження теоретичних засад та практичних аспектів залучення інвестицій в аграрний сектор економіки України, аналіз його сучасного стану та обґрунтування напрямів підвищення інвестиційної привабливості.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачено вирішення таких завдань:

- узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності інвестицій та їх ролі в економічному розвитку;
- дослідити механізми залучення інвестиційних ресурсів та методи оцінювання їх ефективності;
- проаналізувати сучасний стан та тенденції розвитку аграрного сектору України;
- оцінити рівень інвестиційної активності та привабливості галузі;
- визначити основні проблеми залучення інвестицій та обґрунтувати шляхи їх вирішення;
- розробити практичні рекомендації щодо активізації інвестиційної діяльності в аграрному секторі.

Об'єктом дослідження є аграрний сектор економіки України.

Предметом дослідження виступають економічні відносини, що виникають у процесі залучення інвестиційних ресурсів та формування інвестиційної привабливості аграрного сектору.

Методи дослідження. У процесі виконання роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: аналіз і синтез, узагальнення, порівняння, статистичні методи, графічний метод, а також методи економічного аналізу.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій для вдосконалення механізмів

залучення інвестицій та підвищення ефективності функціонування аграрного сектору економіки України.

Структура роботи. Робота виконана на 69 сторінках, містить 10 рисунків, 14 таблиць, список використаних джерел складається із 42 найменувань та розміщений на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАЛУЧЕННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

1.1 Сутність інвестицій та класифікаційні ознаки інвестиційних ресурсів

Іноземні інвестиції слід визначати як сукупність матеріальних і нематеріальних активів, що вкладаються іноземними суб'єктами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства держави-реципієнта з метою отримання економічної вигоди або досягнення суспільно значущого ефекту. Для кожної країни залучення іноземного капіталу створює додаткові можливості для зміцнення економічної та фінансової стабільності, стимулює впровадження сучасних технологій і передового досвіду, сприяє більш ефективному використанню наявних ресурсів, розширенню експортного потенціалу та зменшенню залежності від імпорту. У результаті це позитивно впливає на соціально-економічний розвиток держави.

Варто зазначити, що категорії «інвестиції», «інвестиційні ресурси», «інвестиційна привабливість» та інші споріднені поняття сьогодні активно використовуються як у наукових дослідженнях, так і в практичній діяльності. Проте єдиного підходу до їх трактування досі не сформовано, що зумовлює необхідність подальшого теоретичного осмислення та уточнення їх змісту. Походження терміна «інвестиції» пов'язане з латинським словом «invest», яке перекладається як «вкладати» або «наділяти». В англійській (investment) та німецькій (Investition) мовах це поняття традиційно ототожнюється з капіталовкладеннями. Водночас у сучасних економічних умовах його зміст значно розширився та охоплює широкий спектр процесів і явищ у різних сферах господарської діяльності. Саме тому виникає потреба в переосмисленні цього поняття з урахуванням сучасних економічних трансформацій, цілей інвестування та специфіки реалізації інвестиційних процесів. Отже, категорія

«інвестиції» може розглядатися через призму різних наукових підходів і концептуальних економічних теорій.

На думку Вільяма Шарпа, інвестування полягає у відмові від використання фінансових ресурсів у поточний момент заради отримання більшої вигоди в майбутньому [1]. Лоуренс Гітман визначає інвестиції як форму розміщення капіталу, метою якої є його збереження, примноження та забезпечення стабільного доходу в довгостроковій перспективі [2]. Аналогічне розуміння сутності інвестицій простежується і в англomовних енциклопедичних джерелах [3].

Серед українських дослідників Ігор Бланк і Володимир Федоренко розглядають інвестиції як процес вкладення різноманітних ресурсів для їх подальшого приросту та отримання прибутку, причому ці завдання нерідко реалізуються одночасно [4; 5]. Французький економіст П'єр Массе характеризував інвестування як своєрідний обмін задоволення поточних потреб на можливість їх більш повного задоволення в майбутньому завдяки використанню інвестиційних ресурсів [6].

Аналіз наукових підходів до трактування цієї економічної категорії свідчить, що більшість учених розглядає інвестиції як сукупність фінансових, матеріальних та інших ресурсів, які спрямовуються в різні сфери господарської діяльності для отримання прибутку або іншого економічного ефекту. Водночас у науковій літературі існує значна кількість альтернативних підходів до визначення сутності поняття «інвестиції», основні з яких систематизовано та наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Аналіз трактувань поняття «інвестиції»

Ключове значення	Автори	Трактування
ВКЛАДЕННЯ	Азрилиян А. Н., Азрилиян О. М., Калашникова Е. В., Квардакова О. В. [7]	Фінансові ресурси, акції, облігації, рухоме/нерухоме майно, у тому числі права на майно та будь які інші права, що можна оцінити та вкласти у об'єкти бізнесу з метою отримання прибутку
	І. Бланк [4]	вкладання фінансових та інших ресурсів у підприємницькі об'єкти з метою отримання певного ефекту (прибутку), а також іншого нематеріального ефекту, що здійснюється на базових ринкових принципах у часових рамках, з елементами ризику та певної ліквідності
	Л. Дж. Гітман, М. Д. Джонк [2]	фактор вкладання фінансових та інших ресурсів, що забезпечує не тільки його збереження, але й забезпечує примноження та зростання
	О. Скібіцький [8]	вкладення ресурсів з метою їх примноження, збереження та подальшого використання
	Федоренко В. Г. [5]	вкладення фінансових ресурсів для забезпечення ефекту зростання та накопичення, що є своєрідною компенсацією за можливі ризики, інфляційні втрати тощо
ВИТРАТИ	О. Базилінська [9]	розглядається як певні витрати на нові засоби та устаткування для виробничої діяльності, товарні запаси, що забезпечить приріст вкладених ресурсів в найближчому майбутньому
	В. Іванюка [10]	включені витрати, що дозволять забезпечити зростання вкладеного капіталу
	Р. Костирко [11]	фінансові та інші ресурси, що вкладені на тривалий термін в реальні (прямі інвестиції) або фінансові (портфельні інвестиції) об'єкти
	Макконнелл К. Р., Брю С. Л. [11]	витрати на виробничі цілі, а саме на виробничі потужності, матеріальні запаси тощо
	А. Савченко [10]	Витрати з метою здійснення нагромадження капіталу, з метою його оновлення за рахунок прибутків та відшкодування амортизації
ЦІННОСТІ	А. Загородній, Г. Вознюк, Т. Смовженко [10]	фінансові, майнові, інтелектуальні та інші цінності, що складаються в підприємницькі об'єкти з метою отримання прибутків або інших ефектів
	Закон України «Про інвестиційну діяльність» [12]	Всі види матеріальних та нематеріальних цінностей, що можливо вкласти в об'єкти бізнесу та підприємницькі структури з метою отримання прибутку або соціального ефекту
	Дж. М. Кейнс [8]	«...поточний приріст цінностей капітального майна внаслідок виробничої діяльності певного періоду, це та частина доходу за певний період, яка не була використана для споживання»
	Шарп У., Бэйли Дж. Александр Г., [11]	Це відмова від певної цінності зараз за (можливо, невизначену) цінність в майбутньому
	Н. Чирик [5]	«...усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та іншої діяльності, у результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект»

Джерело: складено автором [4, 7, 11, 13, 2, 5, 14, 12]

Наявні наукові підходи доцільно систематизувати за трьома ключовими напрямками: інвестиції як «вкладення», як «витрати» та як «цінності». У межах

першого підходу інвестиції розглядаються передусім як довгострокове розміщення ресурсів із метою отримання доходу. При цьому враховуються не лише фінансові активи, але й нематеріальні ресурси, майнові права, права користування та інші нефінансові складові.

У сучасній економічній науці поряд із традиційними підходами існує трактування інвестицій через призму витрат. Представники цього напрямку акцентують увагу на тому, що інвестиційна діяльність безпосередньо пов'язана з певними витратами ресурсів, які здійснюються з розрахунком на їх окупність у майбутньому. Узагальнення наукових позицій дозволяє зробити висновок, що ключовою ознакою інвестицій є їх спрямованість на перспективу, тобто орієнтація на отримання доходу або іншого результату в наступних періодах.

Поряд із цим у науковій літературі поширеним є підхід, відповідно до якого інвестиції розглядаються як сукупність економічно значущих цінностей. У цьому випадку акцент переноситься з процесу вкладення чи витрачання ресурсів на їх змістовне наповнення — інвестиції виступають як ресурси, що мають певну вартість і використовуються для досягнення конкретних економічних або соціальних цілей.

Зіставлення різних підходів до визначення сутності інвестицій дає підстави стверджувати, що жоден із них окремо не відображає повною мірою зміст цієї категорії. Саме тому в сучасних умовах доцільно застосовувати комплексне трактування, яке інтегрує елементи вкладення ресурсів, здійснення витрат і наявності певних цінностей. У такому контексті інвестиції можна розглядати як процес залучення та використання фінансових, матеріальних, інтелектуальних та інших ресурсів, що в подальшому трансформуються у витрати з метою отримання прибутку, а також забезпечення реалізації інтересів інвестора і досягнення суспільно значущих результатів.

Водночас для більш глибокого розуміння економічної природи інвестицій важливим є їх системне впорядкування за певними ознаками. Саме тому

доцільним є застосування класифікаційного підходу, який передбачає групування інвестицій за визначеними критеріями, що узагальнено представлено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікаційні ознаки інвестиційних ресурсів

Ознаки	Поділ за видами інвестицій
За об'єктом вкладення коштів	Реальні – інвестиції в матеріальні та нематеріальні активи; Фінансові інвестиції – інвестиції у фінансові активи
За участю в капіталі об'єкту підприємства, в яке вкладаються кошти	Прямі – передбачають участь інвестора у виборі об'єкта інвестування; Непрямі – інвестування через посередницькі структури
За часовими параметрами інвестування	Короткострокові Довгострокові
За країною/регіоном інвестора	Внутрішні та зовнішні (іноземні) інвестиції
За формою власності	Венчурний капітал Державні
За напрямками вкладення ресурсів у інвестиційній діяльності	Первинні інвестиції (перше вкладення власного інвестування чи залучення стороннього капіталу), Реінвестиції – вкладення власного (заробленого) капіталу, що з'явився в результаті отриманого прибутку від первинних інвестиційних ресурсів Де інвестиції – отримання прибутків від інвестицій та виведення їх в країну донора

Джерело: складено автором [15]

Таким чином, систематизація інвестиційних ресурсів за різними класифікаційними ознаками дає можливість комплексно розкрити їх економічну природу, визначити джерела формування та окреслити напрями їх використання. Застосування такого підходу поглиблює розуміння внутрішньої структури інвестицій, підвищує ефективність управління ними та допомагає прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Поміж того, узагальнення існуючих класифікаційних критеріїв формує основу для вдосконалення інвестиційної діяльності, забезпечуючи можливості її оптимізації та підвищення результативності як на рівні окремих господарюючих суб'єктів, так і в межах національної економіки загалом.

1.2 Світовий досвід залучення іноземних інвестицій

У сучасних економічних реаліях одним із ключових завдань розвитку будь-якої держави є активізація залучення іноземного капіталу до національної економіки, що зумовлено необхідністю реалізації стратегічних пріоритетів. Ефективне досягнення цієї мети потребує вдосконалення організаційно-економічних інструментів, які охоплюють нормативно-правову базу, функціонування державних інституцій та використання дієвих стимулів інвестиційної діяльності.

Оскільки залучення іноземного капіталу відбувається через систему послідовних і взаємопов'язаних дій, його доцільно розглядати як окремий процес. Таке трактування відповідає визначенню поняття «процес», наведеному в тлумачному словнику української мови за редакцією В. Бусела, де під ним розуміється сукупність послідовних дій, операцій і засобів, спрямованих на досягнення певної мети [16].

Разом із тим поняття «механізм залучення іноземних інвестицій» має більш широкий і комплексний зміст, ніж власне процес залучення інвестицій. У межах такого механізму процес виступає однією з ключових складових. Відповідно до зазначеного словника, механізм трактується як система взаємозалежних елементів, станів і процесів, що забезпечують функціонування та розвиток певного явища [16].

З огляду на це процес залучення іноземних інвестицій слід розглядати як невід'ємний елемент загального механізму інвестування, який сприяє узгодженню інтересів усіх учасників інвестиційної діяльності та визначає інструменти й способи реалізації інвестиційних проєктів [15].

Отже, механізм залучення іноземних інвестицій варто інтерпретувати як комплекс взаємопов'язаних методів та інструментів, спрямованих на забезпечення надходження й ефективного використання інвестиційних ресурсів

із урахуванням раціонального використання економічного потенціалу держави та реалізації результативної економічної політики [17].

Варто підкреслити, що результативність механізму залучення прямих іноземних інвестицій значною мірою залежить від злагодженої взаємодії його ключових елементів. Саме узгоджене функціонування цих складових забезпечує ефективне залучення інвестиційних ресурсів та досягнення поставлених економічних цілей. До основних складових такого механізму належать:

- інституційно-правове середовище;
- грошово-кредитні інструменти регулювання;
- бюджетно-податкова політика;
- територіально-організаційні чинники.

Узагальнений аналіз наукових підходів до вивчення механізмів залучення інвестиційних ресурсів підтверджує необхідність ґрунтовного дослідження їх основних структурних компонентів. З метою систематизації цих елементів та кращого розуміння їх взаємозв'язків вони представлені на рисунку 1.1.

Схема, наведена на рисунку, свідчить про те, що механізм залучення інвестиційних ресурсів ґрунтується на взаємодії щонайменше чотирьох ключових складових, які доповнюються п'ятим елементом — власне інвестиційними ресурсами. Така структура забезпечує цілісність і ефективність функціонування механізму. При цьому суб'єктів, залучених до процесу інвестування, доцільно класифікувати на дві основні категорії: основних та допоміжних учасників.

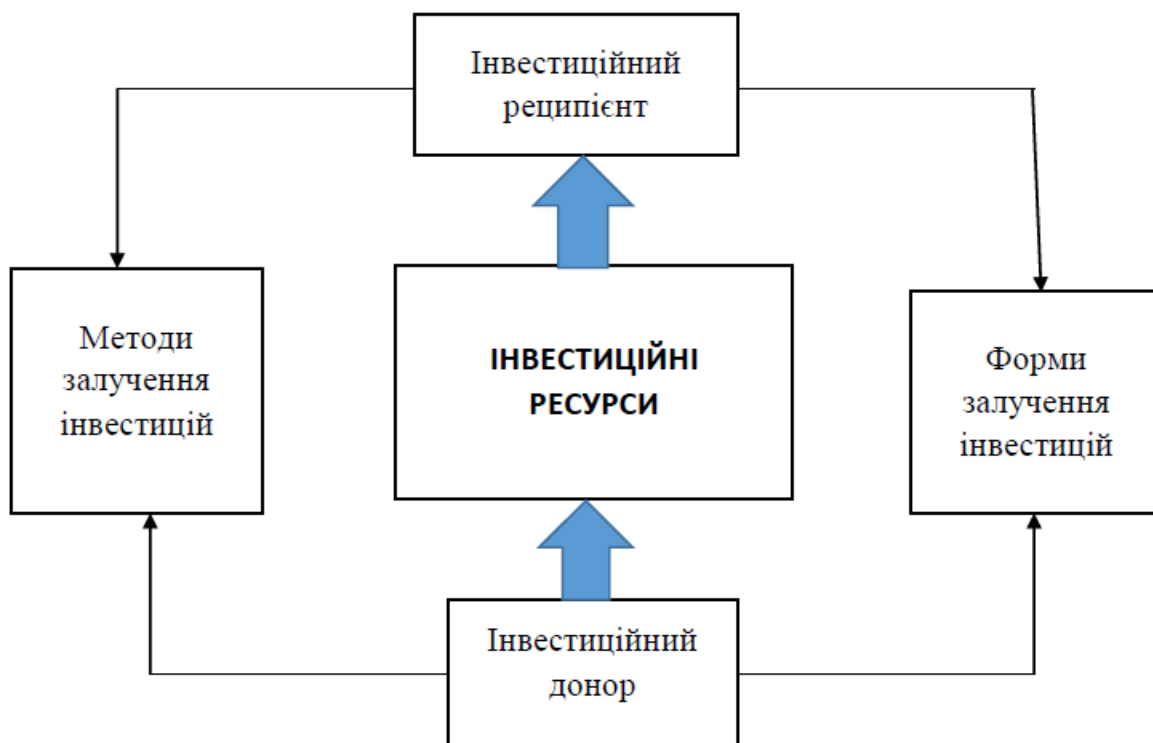

Рис. 1.1 Дієві елементи механізму залучення інвестиційних ресурсів

Джерело: складено автором [15]

До ключових учасників інвестиційної діяльності належать ті суб'єкти, які безпосередньо залучені до інвестиційного процесу. Це, передусім, суб'єкти господарювання, зацікавлені у залученні фінансових ресурсів, а також інвестори, які прагнуть вкласти власний капітал у відповідні об'єкти інвестування. Важливо підкреслити, що ефективність використання інвестицій значною мірою залежить від мотивації сторін і рівня узгодженості їх стратегічних інтересів у процесі взаємодії [18].

Водночас існує група суб'єктів, які не беруть прямої участі у здійсненні інвестицій, проте відіграють вагомую роль у формуванні сприятливого інвестиційного середовища. Саме вони забезпечують належні умови функціонування бізнесу, підтримують макроекономічну стабільність і сприяють підвищенню ефективності взаємодії між учасниками інвестиційного процесу

[18]. Результативність функціонування цієї групи суттєво впливає на загальний інвестиційний клімат.

Крім того, важливим є аналіз різновидів механізмів залучення інвестицій. Зокрема, залежно від способів мобілізації фінансових ресурсів виділяють механізми, що базуються на акціонуванні (у тому числі в процесі приватизації), орієнтовані на залучення позикових коштів, ті, що ґрунтуються на державному фінансуванні або самофінансуванні, а також змішані форми [15].

Класифікація інвестиційних механізмів може також здійснюватися за характеристиками інвесторів, зокрема за походженням капіталу (іноземні чи вітчизняні інвестори) та формою власності (державні або приватні інвестиції). Залежно від об'єкта вкладення ресурсів розрізняють реальні та фінансові інвестиції, тоді як за характером участі в капіталі підприємства — прями й портфельні. Окремим критерієм є тривалість інвестування, що передбачає поділ на короткострокові та довгострокові вкладення.

Суттєвий вплив на специфіку механізмів залучення інвестицій мають також організаційно-правові форми підприємств, у які спрямовуються ресурси. Зокрема, йдеться про приватні, державні та колективні суб'єкти господарювання, що визначають особливості інвестиційної взаємодії.

Варто зазначити, що іноземні інвестиції відіграють важливу роль у забезпеченні економічного розвитку як окремих регіонів, так і держави загалом. Вони сприяють модернізації виробництва, підвищенню конкурентоспроможності економіки та створенню нових можливостей для соціально-економічного зростання. З метою стимулювання інвестиційної активності органи державної влади та місцевого самоврядування повинні формувати сприятливе бізнес-середовище, забезпечувати доступ до необхідних ресурсів, кваліфікованого трудового потенціалу, сучасної інфраструктури та надійного енергозабезпечення. Водночас важливим чинником залишається

підтримання стабільної та прогнозованої економічної політики, що сприяє підвищенню довіри інвесторів і залученню додаткового капіталу.

Водночас державні інституції часто виконують роль посередника між інвесторами та об'єктами інвестування. Це проявляється у створенні спеціалізованих організацій, які займаються пошуком потенційних інвесторів, проведенням переговорів, залученням інвестиційних ресурсів і супроводом інвестиційних проектів на всіх етапах їх реалізації.

Окремого розгляду потребують форми взаємодії у сфері інвестування, серед яких виділяють корпоративні та договірні моделі співпраці, узагальнені в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Форми залучення іноземних інвестицій в економіку країни

Корпоративні		Умови договору
Залучення	Інвестиції у гринфилд / браунфилд	-договір підряду/субпідряду – ліцензійні умови – франшиза – аутсорсингові послуги – інші договірні умови
	Злиття та поглинання	
	Інвестиції у створення спільних підприємств	
Організація	Спільне підприємство	
	Одноосібне підприємство	
	Філія (без/зі статусом юридичної особи)	

Джерело: складено автором на основі [18]

Дослідження світового досвіду залучення іноземного капіталу свідчить про широке застосування різноманітних інструментів і механізмів, які сприяють економічному розвитку країн та забезпечують формування їх конкурентних переваг як у короткостроковому, так і в стратегічному вимірі. Практика різних держав демонструє, що ефективна інвестиційна політика ґрунтується на поєднанні кількох взаємодоповнюючих підходів.

До числа найбільш поширених і дієвих інструментів стимулювання інвестиційної активності належать створення та функціонування вільних економічних зон, розвиток спільного підприємництва, підтримка венчурного капіталу, формування сучасної логістичної інфраструктури (зокрема хабів), застосування лізингових механізмів, а також реалізація концесійних проєктів і інших організаційно-економічних форм співпраці.

1.3 Методичні підходи до оцінювання ефективності інвестиційної діяльності

В умовах обмеженості ресурсів, передусім інвестиційних, а також нестійкості ринкового середовища, значно підвищується роль оцінювання результативності залучення та використання інвестиційного капіталу. За таких обставин зростає необхідність не лише визначення ефективності інвестиційних рішень, а й обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку на різних рівнях управління. У наукових дослідженнях представлено широкий спектр підходів до оцінювання інвестиційної діяльності, які відрізняються як за методологічними принципами, так і за набором практичних інструментів.

Зокрема, Л. Коваленко та Л. Ремньов пропонують здійснювати оцінювання ефективності інвестицій на основі системи показників, що відображають позитивні зміни у фінансових результатах підприємства. До таких показників належать, зокрема, зростання ринкової вартості, досягнення індексу прибутковості, що перевищує одиницю, а також скорочення строку окупності вкладених коштів [19]. Водночас Ю. Правик та О. Петухова обґрунтовують доцільність комплексного підходу, який передбачає врахування фінансового, економічного та бюджетного ефектів. У межах цього підходу використовуються різноманітні методи оцінювання — від спрощених розрахунків до більш складних інструментів, таких як дисконтування грошових потоків і методи прямих обчислень [9; 20].

У сучасній економічній теорії та практиці широкого застосування набули дві основні групи методів оцінювання ефективності інвестиційної діяльності, які наведено на рисунку 1.2. Використання цих методичних підходів дає змогу комплексно оцінити результативність інвестиційних процесів, визначити основні показники ефективності та здійснити обґрунтований аналіз доцільності залучення й використання інвестиційних ресурсів. На основі отриманих результатів формуються висновки щодо рівня ефективності інвестиційної діяльності та перспектив її подальшого розвитку.

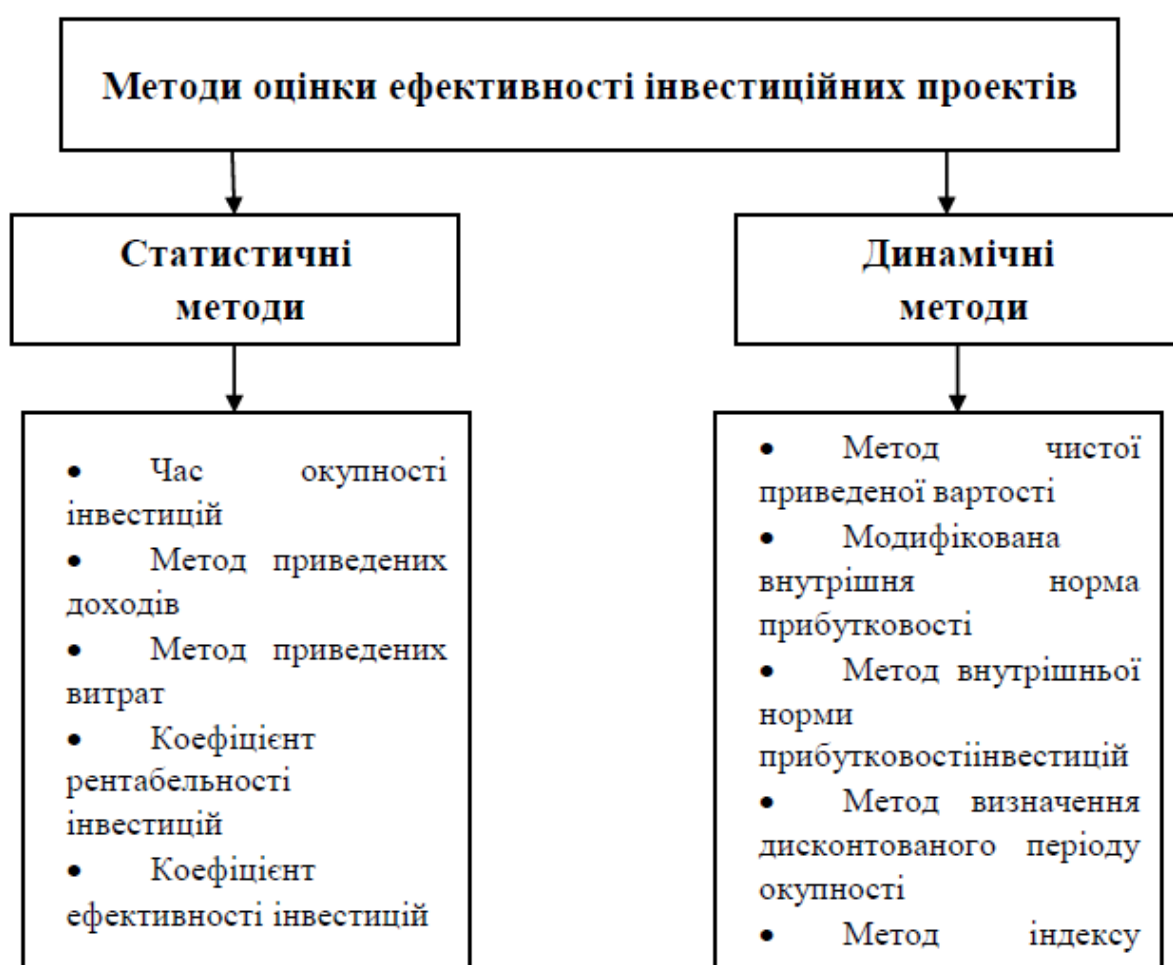

Рис. 1.2 Методи оцінки ефективності інвестиційної діяльності

У практиці оцінювання інвестиційної діяльності значного поширення набули статистичні методи, які не враховують впливу фактора часу і традиційно застосовуються як вітчизняними, так і зарубіжними фахівцями. Їх використання

ґрунтується на зіставленні планових і фактичних показників доходів і витрат, що виникають у процесі реалізації інвестиційних проєктів, що дозволяє здійснити загальну оцінку їх результативності.

На відміну від них, динамічні методи передбачають урахування часової вартості грошей і базуються на процедурі дисконтування грошових потоків. Ключовим аспектом їх застосування є обґрунтований вибір ставки дисконту, що забезпечує приведення майбутніх доходів і витрат до поточної вартості та сприяє більш об'єктивному визначенню ефективності інвестиційних рішень [21].

Таким чином, дисконтування можна розглядати як процес трансформації майбутніх грошових надходжень у їх теперішню вартість [21]. При визначенні величини ставки дисконту доцільно враховувати рівень інфляційних процесів, ризики внутрішнього та зовнішнього середовища, а також вартість очікуваних інвестиційних надходжень. Незважаючи на різноманітність існуючих методичних підходів, їх об'єднує спільний принцип — забезпечення максимально ефективного використання інвестиційних ресурсів із досягненням найвищого можливого рівня прибутковості.

Водночас оцінювання ефективності інвестиційної діяльності має здійснюватися на основі системи відповідних принципів. Їх узагальнення та класифікація, що дають змогу комплексно оцінити доцільність і результативність використання інвестиційних ресурсів, подані на рисунку 1.3.

Узагальнення результатів наукових досліджень [22] дає змогу стверджувати, що принципи оцінювання ефективності інвестиційної діяльності доцільно систематизувати за трьома основними групами. Першу групу формують методологічні принципи, які мають універсальний характер, виконують концептуальну функцію та не залежать від специфіки процесів залучення й використання інвестиційних ресурсів.

Рис. 1.3 Принципи ефективності оцінки інвестицій

Джерело: складено автором на основі [21]

Друга група охоплює методичні принципи, що безпосередньо пов'язані з процесами планування та розроблення стратегій залучення інвестицій. Вони враховують особливості інвестиційної діяльності, а також рівень її економічної та фінансової привабливості. Використання таких принципів у практиці управління, зокрема в діяльності фахівців або робочих груп, відповідальних за формування інвестиційної політики, сприяє підвищенню обґрунтованості прийнятих рішень і мінімізації ризиків.

Крім того, у процесі оцінювання ефективності реалізації управлінських рішень і стратегій залучення інвестиційних ресурсів, відповідно до сучасних

методичних підходів, необхідно враховувати різні види ефективності, яких уже досягнуто або планується досягти суб'єктами господарювання. Узагальнення таких підходів наведено в таблиці 1.4.

У процесі оцінювання ефективності прийнятих управлінських рішень і сформованих стратегій залучення інвестиційних ресурсів, відповідно до чинних методичних підходів, необхідно враховувати різні види ефективності, яких досягнуто або планується досягти суб'єктами господарювання (табл. 1.4).

Представлені в таблиці критерії оцінювання стратегічних інвестиційних рішень можуть бути універсально застосовані до різних інвестиційних проєктів і стратегій. Водночас важливою та відносно новою складовою сучасного підходу до оцінювання є екологічна ефективність, яка набуває дедалі більшого значення при прийнятті комплексних рішень щодо розвитку інфраструктури, планування територій та реалізації економічних проєктів.

Варто відзначити, що показники комерційної, бюджетної та соціальної ефективності мають певні спільні риси, що зумовлює їх часткове накладання та ускладнює чітке розмежування між ними. Разом із тим кожен із цих видів ефективності характеризується власними специфічними ознаками, що обґрунтовує доцільність їх виділення в окремі категорії.

Таблиця 1.4

**Види ефективності при здійсненні оцінювання інвестиційної діяльності
суб'єкта господарювання**

Вид ефективності інвестиційної діяльності	Призначення	критерії здійснення інвестиційної діяльності	Основні критерії ефективності	Показники ефективності проекту
1. Фінансовий ефект	Здійснюється при оцінюванні проектів інвестиційних проектів враховуючи витратну частину та результативності діяльності, забезпечуючи при цьому прибуткову частину	Забезпечення позитивного сальдо діяльності при реалізації інвестиційного проекту, що дозволяє отримувати прибутки від господарської діяльності	Чистий дохід (прибуток) Індекс прибутковості інвестицій Визначена норма прибутковості Термін окупності	Забезпечення прибутків від господарської діяльності, що дасть можливість рефінансувати прибутки для збільшення доходів
2. Бюджетна складова	Ефективність залучення інвестиційних ресурсів має досягати ефекту для бюджетів усіх рівнів (державного, регіонального, місцевого)	Інвестиційна діяльність вважається ефективною якщо інвестор отримує прибуток і на рівні держави бюджетна частина поповнюється відповідними податками і зборами, що сприятиме розвитку країни		Забезпечення надходжень від інвестиційної діяльності до бюджетів усіх рівнів
3. Соціальна відповідальніс ть	Результативність та ефективність інвестиційних ресурсів має мати не тільки економічний ефект, але й соціальний, направлений на забезпечення добробуту суспільства країни	Наявність ефекту для добробуту громадянського суспільства. Забезпечення співпраці бізнесу, влади та громади		Ефект досягається якщо результати реалізації проекту забезпечують не тільки прибутки інвестору, але й досягається і соціальний ефект
4. Екологічна	Реалізація інвестиційних проектів має забезпечити збереження навколишнього середовища, ефективно використовувати ресурси, без шкоди екології з дотриманням певних показників	Питання збереження навколишнього середовища є стратегічним у реалізації інвестиційного проекту. Недопущення забруднень та всіх екологічних збитків		Розраховуються екологічні показники, що передбачені в інвестиційних проектах, із врахуванням природоохоронних заходів

Джерело: складено автором [21]

Таким чином, оцінювання ефективності інвестиційної діяльності здійснюється на основі відповідних методичних підходів і принципів, що формують теоретичну та практичну базу для подальших наукових досліджень, а також для аналізу розвитку окремих галузей з урахуванням їх специфіки.

Висновки до розділу

За результатами проведеного дослідження було розкрито економічний зміст категорій «інвестиції» та «інвестиційні ресурси», а також систематизовано основні підходи до їх трактування, представлені в науковій літературі. Встановлено, що інвестиції доцільно інтерпретувати як багатокomпонентну категорію, яка поєднує характеристики вкладення ресурсів, здійснення витрат і наявності економічних цінностей, спрямованих на отримання прибутку та досягнення соціально-економічних результатів.

У ході дослідження проаналізовано механізми залучення іноземних інвестицій, визначено їх структурні складові та ключові елементи, а також обґрунтовано значення як основних, так і допоміжних суб'єктів у забезпеченні ефективного функціонування інвестиційного процесу. Узагальнення міжнародного досвіду дозволило виокремити найбільш результативні інструменти залучення інвестиційних ресурсів, серед яких створення вільних економічних зон, розвиток спільного підприємництва, підтримка венчурного інвестування та реалізація інфраструктурних проєктів.

Окрему увагу приділено аналізу методичних підходів до оцінювання ефективності інвестиційної діяльності. Визначено дві основні групи методів — статистичні та динамічні — та розкрито їх зміст і практичне значення. Також обґрунтовано необхідність застосування системи принципів оцінювання ефективності інвестицій із урахуванням різних її видів, зокрема комерційної, бюджетної, соціальної та екологічної.

Отже, узагальнення теоретичних і методичних засад інвестиційної діяльності формує підґрунтя для подальшого дослідження процесів залучення та використання інвестиційних ресурсів, а також для розроблення ефективних стратегій їх реалізації в умовах сучасного економічного середовища.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

2.1 Сучасний стан та тенденції розвитку аграрного сектору України

Аграрний сектор України традиційно відіграє провідну роль у забезпеченні економічного розвитку держави та залишається одним із базових чинників зростання національної економіки. Країна має значний потенціал у сфері агропромислового виробництва, основою якого виступають високопродуктивні та родючі земельні ресурси. Стратегічне значення аграрного сектору визначається його ключовою функцією — забезпеченням населення продовольством, що зумовлює його важливість для соціально-економічної стабільності. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває створення сприятливих умов для розвитку ефективного, конкурентоспроможного та інноваційно орієнтованого аграрного виробництва, здатного функціонувати стабільно навіть за умов сучасних викликів.

Агропромисловий комплекс України, складовою якого є аграрний сектор, займає важливе місце в структурі національної економіки та являє собою багатофункціональну виробничо-економічну систему. Його діяльність охоплює широкий спектр процесів, пов'язаних із виробництвом сільськогосподарської продукції, її переробкою та доведенням до кінцевого споживача. Таким чином, агропромисловий комплекс забезпечує повний виробничо-збутовий цикл, що включає вирощування сировини, її зберігання, транспортування, переробку та реалізацію готової продукції.

Завдяки складній організаційній структурі агропромисловий комплекс виконує важливі економічні та соціальні функції. Він є одним із ключових чинників забезпечення продовольчої безпеки держави, а також виступає основним постачальником сировини для підприємств харчової та інших переробних галузей економіки [23].

Структурно агропромисловий комплекс об'єднує сільськогосподарські підприємства, що функціонують у галузях рослинництва та тваринництва, підприємства переробної промисловості (зокрема харчової, м'ясної та молочної), а також елементи виробничої інфраструктури. Останні забезпечують аграрний сектор необхідними ресурсами, включаючи сільськогосподарську техніку, обладнання, добрива, паливно-енергетичні ресурси та інші засоби виробництва (рис. 2.1).

Рис. 2.1 Структура агропромислового комплексу України

Джерело: складено автором на основі [24]

На сучасному етапі аграрний сектор України займає провідні позиції в національній економіці, що зумовлено зростанням обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та активним розширенням її експорту на світові ринки. Водночас галузь продемонструвала значну здатність до адаптації, зокрема через диверсифікацію напрямів діяльності та трансформацію господарських процесів в умовах повномасштабної військової агресії російської федерації проти України. У зв'язку з цим актуалізується необхідність

дослідження сучасних глобальних тенденцій розвитку аграрного сектору та визначення місця України в цих процесах.

Розвиток агропромислового комплексу на сучасному етапі супроводжується формуванням низки ключових тенденцій, на яких акцентує увагу Міністерство аграрної політики та продовольства України. Узагальнення цих тенденцій представлено у річному звіті за 2024 рік (рис. 2.2) [24].

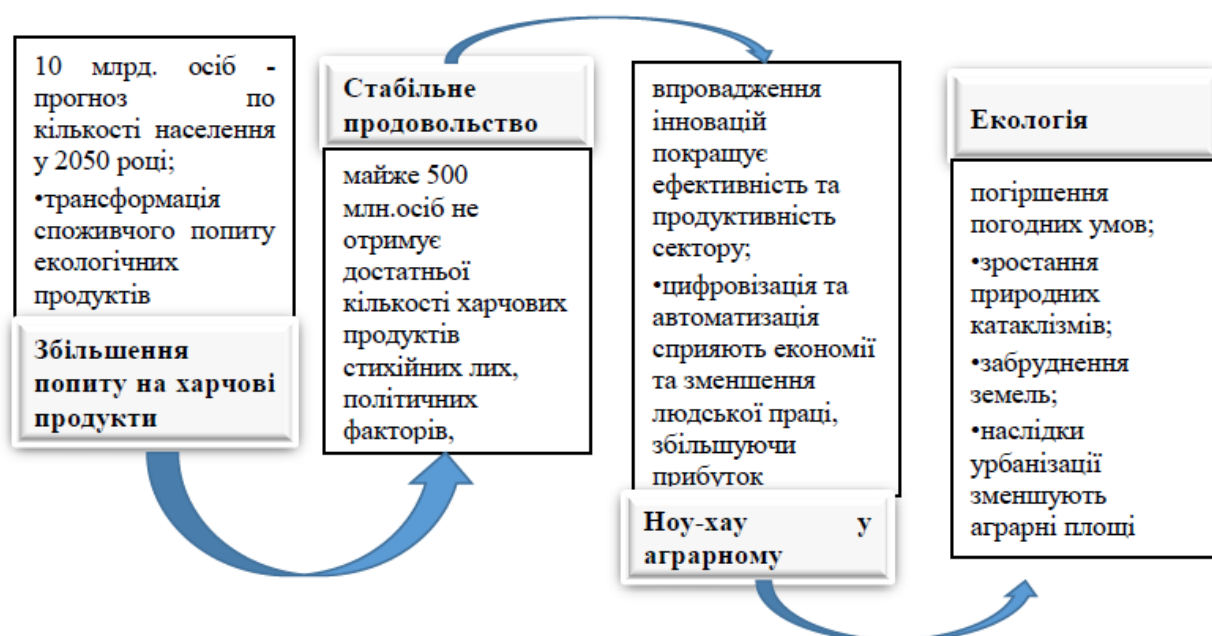

Рис. 2.2 Основні глобальні тренди розвитку світового агропромислового розвитку

Джерело: складено автором [24]

Таким чином, окреслені тенденції визначають сучасні вимоги та орієнтири розвитку агропромислового сектору на глобальному рівні, зумовлюючи необхідність адаптації сільськогосподарських виробників до нових умов господарювання. Це передбачає активне впровадження інновацій, а також здійснення ефективного стратегічного планування, спрямованого на забезпечення сталого розвитку галузі.

В умовах воєнного стану функціонування аграрних підприємств та підприємств переробної промисловості в Україні відбувається під впливом численних ризиків і викликів, що ускладнюють їхню господарську діяльність та стримують подальший розвиток. У таких умовах особливого значення набуває ефективна державна та інституційна підтримка аграрного бізнесу, спрямована на створення сприятливого середовища для його стабільної роботи, збереження виробничого потенціалу та адаптації до кризових явищ.

Водночас важливою є необхідність здійснення всебічного аналізу поточного стану аграрного сектору та основних тенденцій його функціонування в умовах війни. Такий підхід дає можливість оцінити масштаби наявних проблем, визначити перспективи розвитку галузі та сформувати пріоритетні напрями її відновлення й модернізації в післявоєнний період.

Починаючи з початку 2000-х років, в Україні сформувалася специфічна модель функціонування агропромислового сектору, яка поєднує діяльність великих аграрних підприємств і малих фермерських господарств. У сучасних умовах суб'єкти аграрного ринку змушені швидко реагувати на виклики воєнного часу, зокрема шляхом трансформації виробничих процесів, реструктуризації господарської діяльності та переміщення виробничих потужностей у більш безпечні регіони [25].

З метою всебічного дослідження розвитку аграрного сектору України доцільно проаналізувати його ресурсний потенціал, динаміку основних показників діяльності та рівень ефективності функціонування суб'єктів господарювання упродовж 2010–2024 років, що узагальнено представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка показників діяльності аграрного сектору України

Показники	2010	2015	2020	2021	Тсер 2016- 2021	2024
Кількість аграрних підприємств, тис. од	49	50	48	46	х	32
Темп зростання, %	х	91,5	106,4	96,5	100,4	68,9
Площа земель на 1 госп-во (під-во), тис. га	420	461	425	452	х	548
Темп зростання, %	х	110	92	106	100	121
Площа сільськогосподарських земель, що була у використанні, млн га	20,7	20,8	20,4	20,9	х	17,5
Темп зростання (ланцюговий), %	х	100,5	98,1	102,5	100,1	83,7
Валова продукція аграрних підприємств, у постійних цінах 2017 року, млрд грн	257	368	396	484	х	348
Темп зростання, %	х	143,1	107,7	122,4	104,8	72,1
На 1 аграрне під-во, млн грн	5,3	8,3	8,4	10,6	х	11,2
Темп зростання, %	х	156,6	101,3	126,9	104,3	104,5
На 100 га сільськогосподарських земель, тис. грн	12,6	17,9	19,6	23,4	х	20,1
Темп зростання, %	х	142,6	109,8	119,5	104,7	86,2
Кількість працівників, тис. осіб	647,4	502,8	451,5	448,5	х	388,6
Темп зростання, %	х	77,8	89,9	99,4	98,2	86,7
Чистий прибуток агропідприємств, млрд грн	17,5	101,9	81,7	237,8	х	86,1
Темп зростання, %	х	591	80,2	291,6	115,3	36,2
Рентабельність, %	17,6	30,5	14,2	37,9	х	14,2
Чистий прибуток на 1 га с/г площ, тис. грн	0,9	4,8	4,2	11,5	х	5
Темп зростання, %	х	587,8	81,7	284,6	115,2	43,3

Джерело: складено автором на основі [26]

Результати аналізу, представленого в таблиці 2.1, свідчать про суттєвий негативний вплив повномасштабної військової агресії російської федерації на функціонування аграрного сектору України. Наслідком цього стало помітне скорочення ресурсного потенціалу галузі та значне ускладнення умов ведення господарської діяльності.

Зокрема, у 2024 році порівняно з попереднім роком відбулося зменшення площі сільськогосподарських угідь приблизно на 17%. Така динаміка

обумовлена тимчасовою окупацією окремих територій, насамперед у Херсонській і Запорізькій областях, а також високим рівнем мінної небезпеки, що обмежує використання значної частини земельних ресурсів.

Крім того, спостерігається істотне скорочення кількості суб'єктів господарювання — більш ніж на 31%, а також зменшення чисельності зайнятих у галузі працівників майже на 13,5%. Основними чинниками таких змін є мобілізаційні процеси та вимушена міграція населення, що призвели до дефіциту трудових ресурсів.

Вплив зазначених викликів призвів до загострення проблеми нестачі кваліфікованих трудових ресурсів в аграрному секторі, на що також звертає увагу FAO [27]. Одночасно спостерігається тенденція до укрупнення землекористування: у 2024 році середній розмір земельних угідь у розрахунку на одне аграрне підприємство зріс на 21,4% порівняно з попереднім роком. Така динаміка пояснюється поступовим витісненням з ринку малих фермерських господарств, які через обмеженість ресурсної бази виявилися менш стійкими до сучасних економічних і воєнних викликів.

Також, відбулося істотне скорочення обсягів валової продукції аграрних підприємств — майже на 28%, що негативно позначилося на загальній ефективності їх діяльності. Зниження результативності підтверджується також значним падінням чистого прибутку (майже на 60%) та зменшенням рівня рентабельності приблизно на 24%, що свідчить про погіршення фінансового стану галузі.

Аналізуючи структуру аграрного виробництва України, доцільно зазначити, що вона традиційно формується двома основними складовими — рослинництвом і тваринництвом. При цьому провідні позиції займає рослинницька галузь, частка якої у 2024 році перевищила 78% (табл. 2.2). Упродовж 2010–2024 років цей показник зріс на 7,7 відсоткових пунктів, що свідчить про стійку тенденцію до нарощування виробництва у цьому сегменті.

Таблиця 2.2

Структура аграрної продукції України у постійних цінах

Показники	2010	2017	2021	2023	2024
сільського господарства, млрд. грн.	467,473	596,833	612,123	712,563	534,381
з неї:					
продукти рослинного походження, млрд грн	329,647	453,015	473,378	580,268	417,909
у% від валової продукції с/г	70,6	75,8	77,4	81,5	78,3
у тому числі:					
юридичні особи, млрд грн	200,913	299,368	323,197	413,005	283,060
%	60,8	66,2	68,4	71,3	67,8
господарства населення, млрд грн	128,732	153,648	150,179	167,264	134,845
%	39,2	33,9	31,7	28,8	32,3
Продукти тваринного походження, млн грн	137,829	143,816	138,745	132,299	116,473
у% від валової продукції с/г	29,7	24,3	22,9	18,8	21,9
у тому числі:					
Юридичні особи, млрд грн	55,890	68,368	7,519	71,096	65,299
%	40,6	47,6	52,4	53,6	56,2
господарства населення, млрд грн	81,937	75,447	66,226	61,203	51,172
%	59,3	51,9	48,1	46,2	43,8

Джерело: складено автором [26]

Водночас галузь тваринництва характеризується поступовим зниженням своєї частки у структурі аграрного виробництва: якщо у 2010 році вона становила близько 30%, то у 2024 році цей показник скоротився до приблизно 22%. Протягом досліджуваного періоду відбулися також суттєві трансформації у структурі виробників. Якщо раніше домінуючу роль у тваринництві відігравали господарства населення, то з часом їх позиції поступово перейшли до фермерських господарств та аграрних підприємств. Зокрема, частка підприємств у загальному обсязі виробництва продукції тваринництва зросла з 40,6% у 2010 році до 56% у 2024 році, тобто збільшилася на 15,5 відсоткових пунктів.

За оцінками Національний інститут стратегічних досліджень, попри негативний вплив воєнних дій, аграрний сектор України продовжує виконувати ключову функцію забезпечення продовольчої безпеки та зберігати конкурентні

позиції на світових ринках. Україна й надалі виступає вагомим експортером аграрної продукції у глобальному масштабі.

Згідно з інформацією Міністерства аграрної політики та продовольства України, у 2024 році обсяг експорту продукції агропромислового комплексу майже відновився до довоєнних показників і досяг приблизно 24,5 млрд дол. США. Частка аграрного експорту в загальному обсязі експорту держави становила 59%, що підтверджує його ключову роль у формуванні експортного потенціалу країни. Для порівняння, у 2021 році вартість експорту аграрної продукції сягала 27,7 млрд дол. США, що свідчить про поступове відновлення зовнішньоекономічної діяльності галузі попри складні умови воєнного часу.

У 2024 році фізичний обсяг експорту аграрної продукції України склав близько 78,3 млн тонн. У структурі аграрного експорту за вартісними показниками провідне місце посідали соняшникова олія та кукурудза, на які припадало приблизно по 21% загального експортного виторгу. Зокрема, експорт соняшникової олії становив майже 6 млн тонн на суму 5,1 млрд дол. США, тоді як поставки кукурудзи перевищили 30 млн тонн і забезпечили понад 5 млрд дол. США валютних надходжень.

Важливу роль у формуванні експортного потенціалу галузі також відігравала пшениця, частка якої в загальній структурі аграрного експорту становила близько 16%. Обсяг її експорту досяг 20,5 млн тонн, а вартість реалізованої продукції склала 3,8 млрд дол. США. Серед інших значущих товарних позицій варто відзначити ріпак, частка якого становила 6,9%, сою — 5% та макуху — близько 4% загального обсягу аграрного експорту.

Крім того, вагоме місце в експортній структурі займали м'ясо та м'ясопродукти. Їхня частка становила близько 4%, що відповідало понад 445 тис. тонн експортованої продукції загальною вартістю близько 960 млн дол. США.

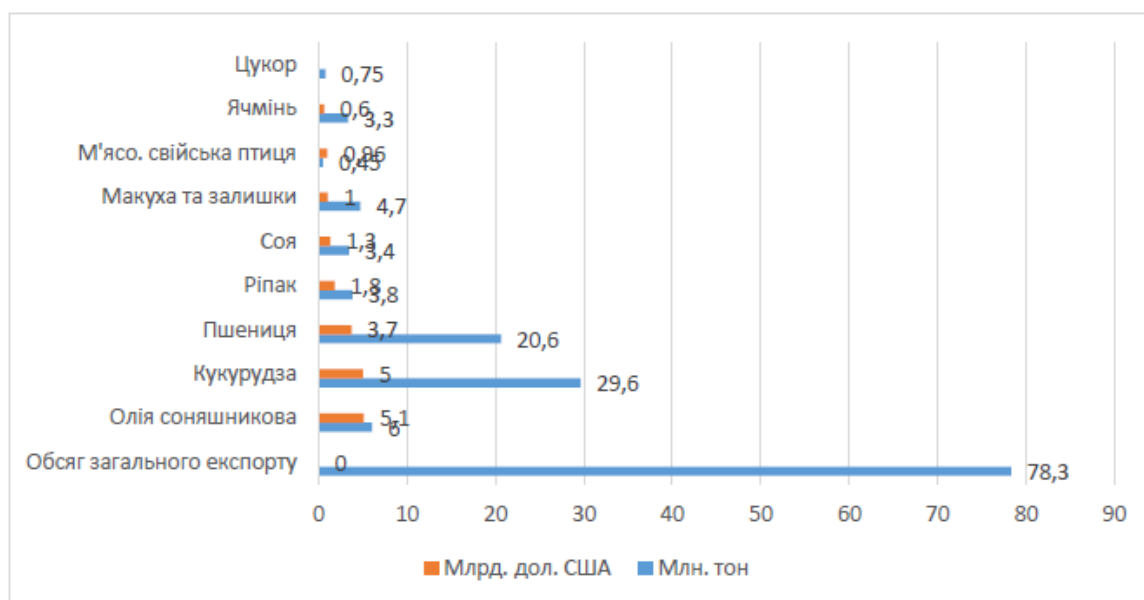

Рис. 2.3 Обсяги експорту аграрної продукції України у 2024 році

Джерело: складено автором [28]

У структурі аграрного експорту України частка ячменю та цукру становила близько 2% загального обсягу для кожної з цих товарних груп. Так, у 2024 році експорт ячменю перевищив 3,3 млн тонн, забезпечивши валютні надходження на рівні приблизно 558 млн дол. США. Водночас обсяг поставок цукру на зовнішні ринки склав близько 746 тис. тонн, а його вартість досягла 418 млн дол. США [24].

Наведені показники свідчать про вагомий внесок зазначених видів продукції у формування експортного потенціалу аграрного сектору та підтверджують збереження їх значення у структурі зовнішньої торгівлі України.

Узагальнення наведених показників дозволяє зробити висновок, що аграрний сектор України зберігає позиції стабільного виробника та постачальника продовольчої продукції як для внутрішнього споживання, так і для зовнішніх ринків. На сучасному етапі він виступає однією з провідних рушійних сил розвитку суміжних галузей економіки, які функціонально

пов'язані із сільськогосподарським виробництвом, а також забезпечує значні валютні надходження завдяки активній зовнішньоекономічній діяльності.

Водночас аграрний сектор традиційно залишається привабливим для інвесторів, що пояснюється наявністю потужного ресурсного потенціалу та значними можливостями для подальшого розвитку.

2.2 Аналіз інвестиційної діяльності в аграрному секторі України

Аграрний сектор є однією з ключових складових економіки України, оскільки відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни та створенні значної частини валового внутрішнього продукту. Разом із тим, попри значний природно-ресурсний потенціал і сприятливі умови для ведення сільськогосподарської діяльності, рівень інвестиційної активності в галузі залишається недостатнім для її повноцінного розвитку.

Слід зазначити, що значна частина аграрних підприємств, особливо малих фермерських господарств, продовжує використовувати застарілі технологічні рішення та традиційні методи ведення господарства, що негативно впливає на ефективність їх діяльності та рівень прибутковості. У цьому контексті впровадження інновацій і сучасних технологій розглядається як ключовий чинник підвищення конкурентоспроможності галузі та забезпечення її довгострокового розвитку.

Рівень залучення іноземного капіталу значною мірою залежить від інвестиційної привабливості країни загалом, а також окремих секторів її економіки. Вирішальним фактором у цьому процесі виступає формування сприятливого інвестиційного клімату, що передбачає наявність чітко визначеної стратегії економічного розвитку, реалізацію заходів підтримки пріоритетних галузей, забезпечення макроекономічної стабільності та розширення міжнародної співпраці. За таких умов аграрний сектор може стати привабливим напрямом для іноземних інвесторів [29].

Для визначення рівня інвестиційної привабливості України доцільно використовувати дані міжнародних рейтингів та індексів, які відображають оцінку інвестиційного середовища з боку вітчизняних і міжнародних інвесторів (табл. 2.3). За результатами 2024 року Індекс інвестиційної привабливості України продемонстрував незначне покращення, зрісши до 2,49 бала порівняно з 2,44 бала у 2023 році. Така позитивна динаміка свідчить про поступове відновлення довіри інвесторів до української економіки попри складні умови воєнного часу.

Серед основних факторів, що сприяли покращенню оцінки інвестиційного клімату, респонденти виокремлюють набуття Україною статусу країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу, скасування митних обмежень і квот на українську продукцію на європейському ринку, а також запровадження режиму «транспортного безвізу», який спростив здійснення міжнародних перевезень та сприяв активізації зовнішньоекономічної діяльності [30].

Таблиця 2.3

Динаміка місць України у градації міжнародних рейтингів у 2019-2024 роках, показники яких мають вплив на інвестиційний клімат

Назва рейтингового показника	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Індекс інвестиційної привабливості Європейської Бізнес Асоціації (ЄБА)	2,85	2,51	2,84	2,17	2,44	2,49
Міжнародний індекс прав власності (125 країн)	-	105	105	105	100	102
Індекс верховенства права (140 країн)	-	72	74	76	89	88
Глобальний індекс конкурентоспроможності БЕФ (WEF)	-	-	54	57	55	60
Індекс сприйняття корупції (Transparency International)	126	117	122	116	104	105

Джерело: складено автором [30]

Разом із позитивними тенденціями було виявлено низку суттєвих факторів, які продовжують негативно впливати на рівень інвестиційної привабливості України. Насамперед до них належать триваючі воєнні дії, високий рівень корупції, недостатня ефективність судової системи, значний обсяг тіньового сектору економіки, а також регулярні атаки російської федерації

на об'єкти енергетичної інфраструктури, що створюють додаткові ризики для ведення бізнесу та реалізації інвестиційних проєктів.

Серед інших стримувальних чинників важливе місце займають валютні обмеження, негативний вплив яких на інвестиційний клімат відзначили 81% опитаних учасників дослідження. Водночас результати опитування свідчать про переважання стриманих або песимістичних оцінок щодо перспектив покращення інвестиційного середовища. Зокрема, майже половина експертів прогнозує подальше погіршення інвестиційного клімату, тоді як 38% респондентів вважають, що вкладення коштів в українську економіку залишатиметься економічно недоцільним принаймні протягом першої половини 2025 року.

Слід враховувати, що Індекс інвестиційної привабливості має переважно експертний характер, оскільки базується на оцінках представників бізнес-середовища. У зв'язку з цим він не може повною мірою відображати реальний економічний потенціал держави. Водночас у поєднанні з іншими міжнародними індикаторами цей показник дозволяє сформувати узагальнене уявлення про стан інвестиційного клімату.

Важливим індикатором оцінки інвестиційного середовища є Індекс сприйняття корупції, який щорічно публікує організація Transparency International. Його результати свідчать про незначне погіршення позицій України у 2024 році. Якщо у 2023 році держава отримала 36 балів зі 100 можливих та посідала 104 місце серед 180 країн світу, то у 2024 році показник знизився до 35 балів, що відповідає 105 позиції. На думку експертів, підвищення рейтингу можливе завдяки посиленню антикорупційних заходів та продовженню реформування державних інституцій, зокрема Державної аудиторської служби та Рахункової палати.

Окремої уваги заслуговують також показники Індексу верховенства права та Міжнародного індексу захисту прав власності. За Індексом верховенства

права Україна продемонструвала незначне покращення, піднявшись на 88 місце порівняно з 89 позицією у 2023 році. Водночас серед основних проблем, що стримують подальший прогрес, залишаються недостатня ефективність судової системи та поширеність корупційних практик.

Щодо Міжнародного індексу захисту прав власності, який розраховується організацією Property Rights Alliance, то у 2024 році Україна посіла 102 місце серед 125 країн світу, погіршивши свій результат на дві позиції порівняно з попереднім роком. Такі показники свідчать про наявність суттєвих проблем у сфері гарантування прав власності, забезпечення незалежності судової влади та вдосконалення процедур реєстрації майна, що негативно впливає на інвестиційну привабливість держави [30].

Відповідно до аналітичних матеріалів інвестиційної платформи InVenture, у 2024 році було реалізовано низку значних галузевих інвестиційних угод, узагальнених у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Структура укладених інвестиційних угод в Україні у 2024 році в
галузевому розрізі

Сектор	Кількість угод	Вартість угод, млн \$
ІТ сектор/технології/телекомунікації	40	497
Сектор будівництва та нерухомості	28	201
Аграрний сектор	11	130
Добувна галузь	8	101
Інші сектори економіки	26	241
Всього	113	1170

Джерело: складено автором [31]

Результати аналізу даних таблиці свідчать, що у 2024 році провідні позиції за обсягами інвестиційних угод посідав ІТ-сектор, на який припадало близько 42% загального обсягу інвестицій. Це відповідає приблизно 497 млн дол. США та 40 укладеним угодам. Водночас аграрний сектор зайняв третє місце за рівнем інвестиційної активності, акумулювавши близько 11% від

загальної вартості угод (приблизно 130 млн дол. США), при цьому було реалізовано 11 інвестиційних проєктів.

За оцінками експертів, інвестиційна активність в Україні у 2024 році формувалася під впливом комплексу взаємопов'язаних чинників. Серед ключових із них доцільно виокремити:

- запровадження обмежень на виведення капіталу за межі країни в умовах воєнного стану, що стимулювало бізнес до реінвестування прибутку в національну економіку;
- релокацію підприємств із тимчасово окупованих і прифронтових територій, що сприяло активізації ринку купівлі-продажу активів у більш безпечних регіонах;
- ускладнення умов господарювання, пов'язані зі зростанням виробничих витрат, зниженням платоспроможного попиту, дефіцитом трудових ресурсів, проблемами бронювання працівників і підвищенням податкового навантаження;
- переміщення бізнесу за кордон, міграцію власників підприємств та порушення логістичних ланцюгів постачання;
- активізацію оборонно-промислового комплексу, що зумовило підвищений попит на об'єкти нерухомості для розміщення виробничих потужностей;
- нову хвилю приватизації державного майна, яка відкрила додаткові можливості для інвестування.

Попри те, що у 2024 році на ринку не було зафіксовано значних угод щодо придбання великих аграрних компаній, активність переговорних процесів у цьому напрямі залишалася доволі високою. Це свідчить про збереження зацікавленості інвесторів у розвитку аграрного сектору та його інвестиційному потенціалі навіть в умовах підвищених економічних і воєнних ризиків.

Водночас варто враховувати, що значна частина інвестиційних угод у сфері сільського господарства здійснюється на непублічній основі та не розкривається у відкритих інформаційних джерелах. У зв'язку з цим фактичні масштаби інвестиційної активності в галузі можуть бути суттєво більшими, ніж це відображено в офіційній статистиці та публічних аналітичних матеріалах.

Окрему увагу варто приділити операціям, пов'язаним із передачею прав оренди земельних ділянок, вартість яких перевищує 5 млн дол. США. Ці угоди дозволяють спростити та прискорити процес укладання контрактів, а також уникнути необхідності проведення процедури due diligence і отримання погодження щодо концентрації від Антимонопольного комітету України [31].

Крім того, за інформацією керуючого партнера інвестиційної платформи InVenture Олексій Олейніков, у 2024 році було виконано низку угод, пов'язаних із придбанням елеваторних комплексів, що також свідчить про активність інвесторів у сфері аграрної інфраструктури [31].

Таблиця 2.5

Найбільші інвестиційні угоди в аграрному секторі України у 2024 році

Актив	Покупець	Країна (покупця)	Вартість угоди, млн \$	Предмет угоди, %
ПрАТ «МХП»	SALIC	Саудівська Аравія	54,0	13%
ТОВ «Український м'ясний хутір»	МХП (Юрій Косюк)	Україна	15,0	49%
Viterra Limited (Балтське ХПП, Любашівський елеватор, Пеньківський ЗПК)	Bunge Global SA	США	15,0	100%

Джерело: складено автором [31]

У межах реалізації власної стратегії розвитку аграрний холдинг Kernel здійснив низку інвестиційних кроків, спрямованих на розширення земельного банку. З цією метою компанія розпочала процес входження до статутного капіталу окремих аграрних підприємств із часткою участі від 25% до 50%. У результаті до структури холдингу було інтегровано низку господарств із загальною площею земельних угідь близько 27 тис. га. Із них приблизно 12 тис.

га розташовані в Рівненській області, 7 тис. га — у Київській області та ще 8 тис. га — у Кіровоградській області [31].

Помітною інвестиційною подією на аграрному ринку стала також угода за участю кіпрської компанії GNG Retail Limited, яка входить до складу холдингу OKKO Group. У межах цієї операції інвестор отримав 50% частки у статутному капіталі ТОВ «Укрполфрукт» та ТОВ «Гадз-Агро». За оцінками фахівців інвестиційної платформи InVenture, вартість придбаних активів може становити десятки мільйонів доларів США.

Крім того, у 2024 році Антимонопольний комітет України схвалив концентрацію, яка передбачала перехід контролю над компанією Bunge Global SA до Viterro Limited. Остання активно працює на українському ринку аграрної торгівлі та володіє трьома великими елеваторними комплексами. За експертними оцінками, сукупна вартість цих об'єктів може перевищувати 15 млн дол. США, що свідчить про збереження інвестиційної активності в аграрному секторі навіть в умовах воєнного часу.

Водночас, незважаючи на традиційно високий рівень інвестиційної привабливості аграрної галузі, існує низка проблем, що стримують приплив капіталу. До них належать ризики рейдерських захоплень, корупційні прояви, зокрема у сфері бронювання працівників, нестабільність регуляторного середовища та часті зміни правил ведення агробізнесу.

За оцінками Європейська Бізнес Асоціація, іноземні інвестори наразі демонструють обережне ставлення до українського інвестиційного ринку, характеризуючи його переважно стриманими або негативними очікуваннями. Основним фактором ризику залишається повномасштабна війна, тоді як додатковими стримуючими чинниками виступають корупція та низький рівень ефективності судової системи. У зв'язку з цим підкреслюється необхідність формування прозорих і стабільних умов ведення бізнесу. Хоча інтерес до

інвестування зберігається, більшість потенційних інвесторів обирають вичікувальну стратегію.

Слід також зауважити, що активізація інвестиційної діяльності в аграрному секторі може здійснюватися як за рахунок внутрішніх фінансових ресурсів, так і шляхом залучення іноземного капіталу. Водночас підвищений рівень ризиків у галузі залишається ключовим стримуючим фактором для інвесторів. Саме тому формування сприятливого інвестиційного клімату, а також забезпечення стабільності та прозорості регуляторного середовища є визначальними умовами для поживлення інвестиційної активності в аграрному секторі України.

З метою подальшого аналізу інвестиційної привабливості галузі доцільно дослідити динаміку капітальних інвестицій в економіку України, узагальнену в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка капітальних інвестицій в економіку України за період 2018–
2024 роки

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Капітальні інвестиції в економіку, млн. грн.	526342	584448	419837	528802	279598	395450	534417
Темп приросту інвестицій в економіку, %	x	111,0	71,8	126,0	52,9	141,4	135,1
Капітальні інвестиції в сільське господарство, млн. грн	64906	54636	35998	48080	31439	30546	41703
Питома вага інвестицій у сільське господарство, %	12,3	9,3	8,6	9,1	11,2	7,7	7,8
Темп приросту інвестицій у сільське господарство, %	x	-15,8	-34,1	33,6	-34,6	-2,8	36,5

Джерело: складено автором [26]

Узагальнення даних таблиці 2.6 дає підстави стверджувати, що протягом 2018–2024 років частка капітальних інвестицій, спрямованих у сільське господарство, змінювалася в межах 8–12% від їх загального обсягу. Водночас мінімальні значення цього показника припадають на 2023–2024 роки, що свідчить про негативний вплив сучасних економічних та воєнних умов.

Загальна динаміка інвестування в аграрний сектор має спадний характер, який простежується починаючи з 2019 року. Разом із тим окремі роки характеризуються позитивними змінами. Зокрема, у 2021 та 2024 роках зафіксовано зростання обсягів капітальних інвестицій у галузь порівняно з попереднім періодом на рівні +33,6% та +36,5% відповідно, що свідчить про наявність потенціалу до часткового відновлення інвестиційної активності.

Графічне відображення цих тенденцій наведено на рисунку 2.4, що дає змогу більш наочно простежити динаміку змін інвестиційної активності в аграрному секторі.

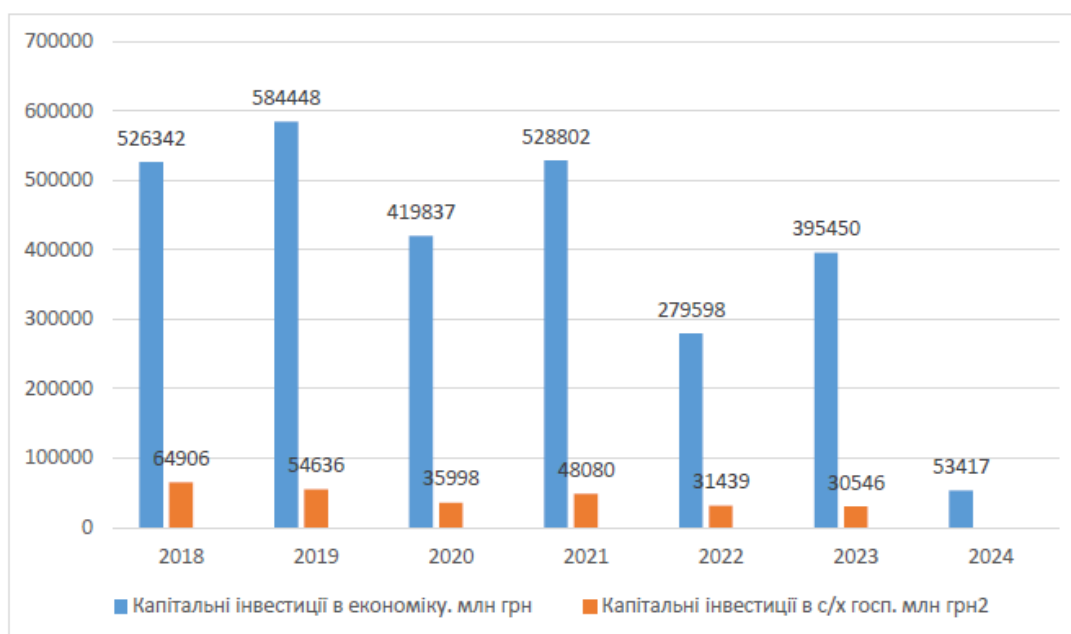

Рис. 2.4 Динаміка показників капітальні інвестиції за 2018-2024 роки, млн.грн

Джерело: складено автором [26]

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, слід зазначити, що залучення інвестиційних ресурсів виступає одним із визначальних чинників відновлення, модернізації та забезпечення сталого розвитку аграрного сектору України. Саме інвестиції створюють необхідні передумови для оновлення виробничих потужностей, впровадження сучасних технологій, підвищення

конкурентоспроможності підприємств і зміцнення продовольчої безпеки держави.

Актуальність цього завдання посилюється тим, що Україна володіє значним аграрним потенціалом і посідає важливе місце на світовому ринку як виробник стратегічно значущої сільськогосподарської продукції. Сприятливі передумови для розвитку галузі формуються завдяки наявності значних площ родючих ґрунтів (зокрема, близько 40% світових запасів чорноземів), великому фонду сільськогосподарських угідь (приблизно 33 млн га), сприятливим природно-кліматичним умовам та вигідному географічному розташуванню.

Сукупність цих факторів створює вагомий потенціал для активізації інвестиційних процесів, підвищення ефективності функціонування аграрного сектору та зміцнення його конкурентних позицій на міжнародних ринках.

2.3 Проблеми та перспективи залучення інвестицій в аграрний сектор України

Результати проведеного дослідження свідчать, що динаміка прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор України протягом останніх років характеризувалася значною нерівномірністю. Така тенденція вказує на нестабільність інвестиційного середовища та зміну пріоритетів і стратегій потенційних інвесторів залежно від економічних і політичних умов. Зокрема, суттєве скорочення обсягів іноземного капіталу, зафіксоване у 2018 році, свідчило про послаблення інтересу інвесторів до вкладень у розвиток аграрної галузі.

Водночас у 2021 році відбулося відчутне пожвавлення інвестиційної діяльності. Це знайшло відображення у значному зростанні обсягів прямих іноземних інвестицій, які збільшилися більш ніж удвічі порівняно з попереднім роком. Подібна динаміка є свідченням поступового відновлення довіри

іноземних інвесторів до аграрного сектору України та підвищення рівня його інвестиційної привабливості, що наочно відображено на рисунку 2.5.

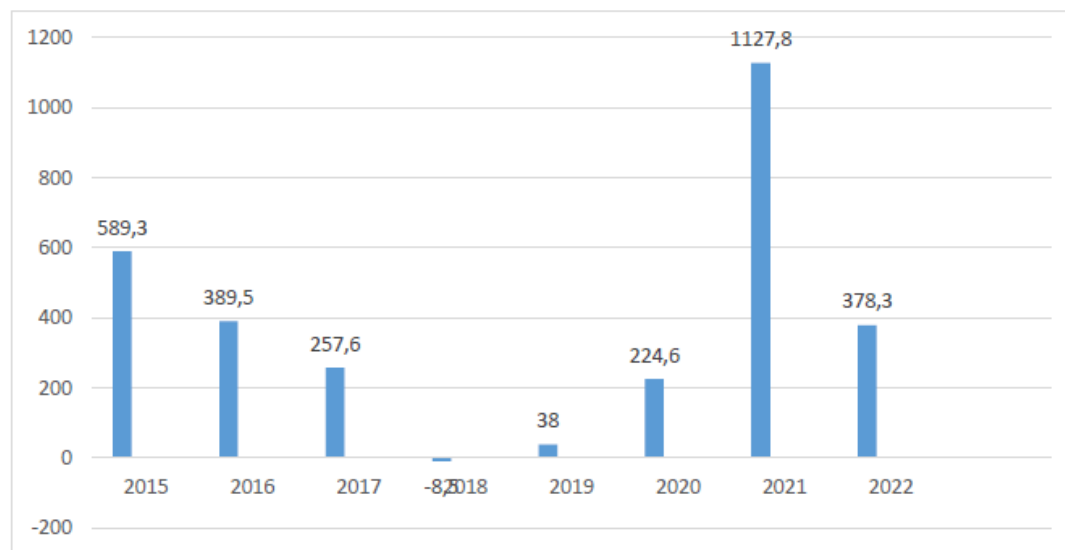

Рис. 2.5 Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій в сільськогосподарський сектор економіки України протягом 2015-2022 років, млн. дол. США

Джерело: узагальнено автором на основі [32]

Виявлена динаміка може пояснюватися зростанням інтересу інвесторів до аграрного сектору України, зокрема в умовах відкриття ринку землі, наявності значного ресурсного потенціалу галузі та загального покращення ринкової кон'юнктури. Сукупність цих факторів сприяла підвищенню інвестиційної привабливості сільськогосподарського виробництва.

Разом із тим у 2022 році зафіксовано різке зниження обсягів іноземного інвестування, що передусім зумовлено повномасштабною військовою агресією російської федерації проти України. Незважаючи на це, навіть в умовах воєнного стану інвестиційна активність не була повністю припинена, а аграрний сектор продовжив залишатися одним із відносно привабливих напрямів вкладення капіталу.

Незважаючи на складні та переважно стримані оцінки інвестиційного клімату, аграрний сектор України продовжує розглядатися потенційними

інвесторами як перспективний напрям для довгострокових вкладень. Водночас ключовим стримуючим фактором залишається повномасштабна війна. За оцінками міжнародних експертів, після її завершення очікується активізація економічної діяльності, зростання кількості інвестиційних проєктів та збільшення обсягів фінансування, спрямованого на відновлення економіки й інфраструктури держави [33].

Щодо перспектив нарощування інвестицій у аграрну сферу, слід зазначити, що ця галузь традиційно зберігає високий рівень привабливості для інвесторів. Однак процес інвестування ускладнюється низкою об'єктивних факторів, які характерні для сучасного етапу розвитку економіки України:

- Військово-політичні ризики. До найбільш суттєвих ризиків цієї групи належать руйнування об'єктів інфраструктури, особливо в районах активних бойових дій, тимчасова окупація окремих територій, а також масштабне замінування земель, включаючи сільськогосподарські угіддя. Крім того, значні труднощі виникають у функціонуванні логістичних ланцюгів, зокрема при транспортуванні продукції на зовнішні ринки.

- Фінансово-економічні ризики. В умовах воєнного стану посилюються ризики, пов'язані з коливанням вартості землі, зростанням витрат на техніку, обладнання та інші ресурси. Додаткові фінансові навантаження виникають у зв'язку з необхідністю придбання насіння, добрив і паливно-технічних ресурсів. Також спостерігається нестабільність цін на сировину, що підвищує рівень невизначеності для інвесторів.

- Техніко-технологічні ризики. Суттєвих витрат потребує відновлення пошкодженої або зруйнованої інфраструктури. Для забезпечення конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках інвесторам необхідно вкладати кошти у впровадження сучасних технологій, автоматизацію виробництва та використання інноваційних рішень, зокрема аграрних дронів і високотехнологічного обладнання.

- Природно-екологічні ризики. Аграрне виробництво значною мірою залежить від природно-кліматичних умов, що ускладнює прогнозування результатів діяльності та планування витрат. Нестабільність природних факторів може призводити до зниження врожайності та якості продукції, що негативно впливає на ефективність інвестицій. Додатковою проблемою є деградація ґрунтів, зокрема внаслідок воєнних дій, що потребує значних ресурсів для їх відновлення, а також удосконалення екологічного регулювання та розвитку страхових механізмів.

- Організаційно-управлінські ризики. Аграрний сектор характеризується високим рівнем ризиків на всіх етапах господарської діяльності — від залучення інвестицій до отримання кінцевого результату. У зв'язку з цим особливого значення набуває впровадження ефективних систем управління, стратегічного планування та ризик-менеджменту [33].

Ключовим напрямом підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору є подолання наслідків війни та формування нових підходів до трансформації галузі. Це передбачає впровадження альтернативних моделей виробництва, розвиток переробної промисловості з орієнтацією на продукцію з високою доданою вартістю, а також диверсифікацію ринків збуту.

Також одним із напрямів розвиток аграрного сектору є модернізація виробничих процесів на основі залучення інвестиційних ресурсів для впровадження сучасних інноваційних технологій. Насамперед це передбачає цифрову трансформацію аграрного виробництва, автоматизацію технологічних операцій, використання безпілотних літальних апаратів для контролю стану посівів, застосування високотехнологічних систем зрошення, а також впровадження технологій точного землеробства та диференційованого внесення добрив.

Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню продуктивності сільськогосподарського виробництва, оптимізації використання ресурсів,

зниженню виробничих витрат і покращенню якості продукції. Крім того, впровадження інноваційних рішень створить передумови для підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору, забезпечення його стійкості до сучасних викликів та досягнення довгострокового сталого розвитку.

Не менш важливим напрямом є розвиток транспортно-логістичної інфраструктури, а також модернізація об'єктів зберігання сільськогосподарської продукції. Це дозволить підвищити ефективність процесів транспортування, зберігання та реалізації продукції, а також забезпечити більш повне задоволення потреб споживачів.

З метою узагальнення основних проблем і визначення можливих шляхів їх вирішення доцільно розглянути ключові виклики розвитку аграрного сектору разом із відповідними напрямами їх подолання, що систематизовано представлено у таблиці 2.7.

Таким чином, сучасний розвиток аграрного сектору України відбувається в умовах численних викликів і проблем, подолання яких є важливою передумовою для підтримання стабільного функціонування галузі та забезпечення її подальшого зростання. Своєчасне реагування на наявні труднощі має ключове значення для збереження виробничого потенціалу, підвищення конкурентоспроможності підприємств та зміцнення продовольчої безпеки держави.

Таблиця 2.7

Найпоширена проблематика сільськогосподарського сектору економіки
України та можливі шляхи їх вирішення

Основні проблеми в аграрному секторі	Шляхи вирішення проблем
Значні вкладення у модернізацію галузі, що призводить до уповільненого запровадження новітніх технологій	Залучення інвестиційних ресурсів для впровадження різноманітних ноу-хау для покращення умов виробництва у даному секторі
Використання застарілого обладнання та техніки призводить до збільшення витрат, що значно здорожує вартість виробленої продукції – і як наслідок втрата конкурентних позицій на внутрішньому та зовнішніх ринках	Доступ до дешевих кредитних ресурсів, розробка та впровадження державних програм підтримки, забезпечення сприятливого інвестиційного клімату тощо
Неналежний доступ до інформаційних ресурсів про можливі програми підтримки сільгоспвиробників	Розробка дієвих державних програм, направлених на підтримку працівників та власників аграрних підприємств, з метою підвищення ефективності та продуктивності галузі
Недосконалість транспортної та логістичної інфраструктури, що призводить до значних втрат, особливо під час війни	Розбудова безпечної логістичної системи, стійкої до викликів зовнішнього середовища
Відсутність бажання аграрного бізнесу нести додаткові витрати на підтримку агроекологічних потреб	Забезпечення розмінування аграрних угідь та усунення їх забруднень забезпечить в подальшому додаткові прибутки
Відсутність бажання до кооперації та інтеграції представників малого та середнього агробізнесу	Розробка та впровадження державної підтримки, доступ до фінансових ресурсів та дешевих кредитів

Джерело: розроблено автором на основі [34]

Виникнення та загострення зазначених проблем зумовлені комплексним впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників.

Серед найбільш вагомих проблем слід виокремити високий рівень зношеності матеріально-технічної бази, використання застарілого обладнання, нестабільність економічного середовища, а також часті зміни нормативно-правового регулювання, що ускладнюють планування діяльності та знижують інвестиційну привабливість галузі.

Висновки до розділу

У ході проведеного дослідження було здійснено комплексний аналіз сучасного стану аграрного сектору економіки України, визначено основні тенденції його розвитку, а також оцінено рівень інвестиційної активності та

привабливості галузі. Установлено, що аграрний сектор зберігає провідні позиції в національній економіці, виконуючи ключову функцію забезпечення продовольчої безпеки та формуючи вагомую частку експортних надходжень. Попри складні умови функціонування, зокрема вплив воєнного стану, галузь демонструє здатність до адаптації та збереження виробничого потенціалу.

Аналіз інвестиційних процесів показав, що аграрний сектор України продовжує залишатися привабливим для інвесторів, однак рівень інвестиційної активності є нестабільним і значною мірою залежить від дії внутрішніх і зовнішніх факторів. До основних стримуючих чинників належать воєнні ризики, недосконалість інституційного середовища, корупційні прояви, нестабільність нормативно-правової бази та обмеження у веденні господарської діяльності. Водночас наявність значного природно-ресурсного потенціалу, вигідне географічне розташування та можливості впровадження інновацій створюють передумови для активізації інвестиційної діяльності у перспективі.

Особливу увагу в дослідженні приділено визначенню ключових проблем галузі та напрямів їх вирішення. До пріоритетних заходів віднесено модернізацію матеріально-технічної бази, розвиток транспортно-логістичної інфраструктури, впровадження інноваційних технологій, удосконалення державної політики у сфері інвестування та формування сприятливого інвестиційного клімату.

Таким чином, подальший розвиток аграрного сектору України безпосередньо пов'язаний із ефективністю реалізації інвестиційної політики, спрямованої на залучення як внутрішніх, так і зовнішніх ресурсів. Забезпечення прозорості та стабільності умов ведення бізнесу, а також реалізація комплексних заходів підтримки інвесторів сприятимуть відновленню галузі, підвищенню її ефективності та зміцненню конкурентних позицій як на внутрішньому, так і на світовому ринках.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

3.1 Напрями вдосконалення механізмів залучення інвестицій в аграрний сектор України

Попри значні виклики та ризики, з якими Україна стикається в сучасних умовах, вона зберігає статус одного з провідних експортерів продукції агропромислового комплексу на світових ринках. Особливо це стосується зернових культур і соняшникової олії, частка яких у глобальній торгівлі перевищує 10%. Водночас стабільний попит на міжнародному рівні спостерігається і на інші види аграрної та харчової продукції.

Сучасні умови господарювання свідчать про те, що за умови ефективного управління, активного залучення інвестицій та впровадження інноваційних рішень аграрний сектор України здатен не лише адаптуватися до нових викликів, але й трансформувати традиційні підходи до ведення господарської діяльності, посилюючи свою роль у національній економіці.

Запровадження ефективних інструментів стимулювання інвестиційної діяльності на державному рівні сприятиме розвитку ланцюгів доданої вартості в аграрному секторі, підвищенню його адаптивності до зовнішніх економічних та політичних ризиків, розширенню експортного потенціалу й залученню додаткових фінансових ресурсів у формі внутрішніх та іноземних інвестицій (рис. 3.1). Реалізація таких заходів створить сприятливі умови для модернізації виробництва та зміцнення конкурентних позицій галузі на міжнародних ринках.

Рис. 3.1 Комплекс механізмів регулювання ефективного та продуктивного розвитку аграрного сектору економіки України, направлений на активізацію залучення іноземних інвестицій

Джерело: розроблено автором на основі [35]

Попри руйнівний вплив повномасштабної війни, вона водночас стала своєрідним стимулом для структурної трансформації аграрного сектору України. За цих умов відбулося прискорення процесів модернізації галузі, а також активніше впровадження інноваційних технологій, що відповідають сучасним вимогам аграрного бізнесу, особливо в умовах підвищеної невизначеності та ризиків.

Вагомим напрямом удосконалення механізму активізації залучення інвестиційних ресурсів є створення сприятливого середовища для потенційних інвесторів. Як зазначалося раніше, інвестиції відіграють ключову роль у стимулюванні модернізаційних процесів і підвищенні ефективності функціонування аграрної галузі. У зв'язку з цим особливого значення набуває створення сприятливого інвестиційного середовища, яке стимулюватиме зростання інвестиційної активності та сприятиме залученню додаткових

фінансових ресурсів для розвитку аграрного сектору. Формування ефективного інвестиційного клімату передбачає вдосконалення нормативно-правового регулювання, підвищення рівня захисту прав інвесторів, забезпечення економічної стабільності та створення сприятливих умов для реалізації інвестиційних проєктів. Реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню інвестиційної привабливості галузі та забезпеченню її сталого розвитку в довгостроковій перспективі (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Заходи для формування сприятливого інвестиційного клімату

Напрямок	Характерні риси
Стабільна нормативно-правова база	Для інвестора важливим фактором є стале законодавство, яке дає можливість чітко розуміти правила за якими буде здійснюватися відносини між «донором» та «реципієнтом»
Податкова прозорість та виваженість	Податкова система в країні має бути стабільною та зрозумілою для інвестора, та збалансовані за розміром податки
Зниження адміністративних бар'єрів	Процедури отримання дозвільних документів мають бути максимально простими та доступними
Спрощений доступ до дешевих кредитів	Інвестори хочуть мати доступ до дешевих доступних кредитів та додаткових фінансових ресурсів
Розгалужена зручна інфраструктура	Наявність зручної інфраструктури для комфортного ведення бізнесу – обов'язкова умова для створення привабливого інвестиційного клімату
Наявна професійна та кваліфікована робоча сила	Наявність професійних співробітників та кваліфікованих кадрів є важливою умовою залучення інвестора
Цивільно-правовий захист прав власності	Впевненість інвестора у захисті своїх прав і прозора судова система – додаткові важелі для прийняття рішення вкладати свої ресурси в економіку країни
Наявність антикорупційної системи в країні	Відсутність корупції та ефективна боротьба з нею – додаткові бонуси для прийняття позитивного рішення щодо інвестування

Джерело: складено автором на основі [35]

Одним із ключових напрямів державної політики, спрямованої на залучення іноземного капіталу та забезпечення економічного зростання, є формування сприятливого інвестиційного клімату. Ефективне інвестиційне середовище створює передумови для активізації підприємницької діяльності, розширення виробництва, впровадження інновацій та розвитку різних сфер суспільно-економічного життя.

У цьому контексті для України особливо важливим є вдосконалення нормативно-правового регулювання, спрямованого на спрощення адміністративних процедур, формування ефективної та конкурентоспроможної податкової системи, розвиток сучасної інфраструктури, а також зниження рівня корупційних ризиків. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню довіри інвесторів і створенню передумов для активізації інвестиційної діяльності (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Заходи, направлені на формування сприятливого інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки України

Напрямок діяльності	Необхідні дії
Удосконалення нормативно-правової бази, що регулює інвестування	Вкрай важливе мати чітке та стає законодавство, що здійснює регулювання інвестиційної діяльності
Спрощення оформлення дозвільних документів	Максимальна оптимізація оформлення дозвільних документів сприятиме залученню додаткових інвестиційних ресурсів
Сприятливі податкові платежі	Зниження податкових ставок та спрощення адміністрування податків дозволить зменшити податковий тиск на інвестора. Крім того, встановити податкові пільги для інвестора в аграрну галузь
Наявність розвиненої інфраструктури	Наявна розгалужена інфраструктура комфортна для ведення бізнесу, в тому числі і аграрного, є важливою складовою залучення інвестицій
Розвиток науково-технічних розробок та інновацій	Наявні кваліфіковані трудові ресурси, здатні підвищувати ефективність бізнесу – важлива складова сприятливого інвестиційного клімату
Співфінансування інвестиційних проєктів	Надання всебічної підтримки з боку держави чи внутрішніх інвесторів для спільної реалізації стратегічних інвестпроектів
Інформаційна підтримка	Надання прозорості та правдивої інформації про наявні можливості для потенційних інвесторів
Боротьба з корупцією	Посилення боротьби з корупційними проявами в державній системі, що дозволить уникати додаткового тиску на інвестора та його ресурси

Джерело: складено автором на основі [35]

Створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні є важливою умовою залучення додаткових фінансових ресурсів для забезпечення подальшого розвитку аграрного сектору. Одним із дієвих засобів підвищення інвестиційної привабливості є розвиток страхового ринку, зокрема запровадження механізмів страхового захисту інвестицій від різноманітних ризиків, у тому числі пов'язаних із воєнними діями. Такий підхід узгоджується з

міжнародною практикою та сприяє забезпеченню належного рівня захисту інвесторів у випадку виникнення форс-мажорних обставин.

На сьогодні в Україні функціонує інвестиційна платформа Advantage Ukraine, основною метою якої є залучення іноземних інвесторів та популяризація інвестиційних можливостей у різних галузях економіки, зокрема в аграрному секторі.

Водночас Експортно-кредитне агентство України з 2024 року впровадило нові страхові продукти, орієнтовані на покриття воєнних і політичних ризиків. Зазначені інструменти забезпечують захист як іноземних, так і вітчизняних інвесторів, капітал яких спрямовується, зокрема, у аграрну сферу та переробну промисловість [36].

З метою активізації інвестиційних процесів у аграрному секторі страхові механізми мають відповідати таким ключовим напрямкам:

- забезпечення прозорості функціонування страхового ринку як важливої передумови для залучення інвестицій у відновлення інфраструктури та розвиток аграрного виробництва;
- підтримка стабільності експорту сільськогосподарської продукції та логістичних процесів в умовах порушених ланцюгів постачання;
- надання страхового захисту при веденні господарської діяльності на потенційно небезпечних, зокрема замінованих, територіях;
- розвиток механізмів перестрахування воєнних ризиків із залученням міжнародних страхових компаній, що сприятиме зниженню загального рівня ризиків для інвесторів [36].

Таким чином, страхування ризиків, пов'язаних із воєнними діями, виступає важливим елементом формування ефективної системи стимулювання залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки України.

Підсумовуючи наведене, варто зазначити, що формування сприятливого інвестиційного клімату та підвищення рівня інвестиційної привабливості країни

належать до ключових пріоритетів державної економічної політики. Залучення інвестиційних ресурсів в аграрний сектор створює можливості для підвищення ефективності його функціонування, модернізації виробництва та забезпечення довгострокового розвитку галузі. З огляду на значний природно-ресурсний потенціал і стратегічне значення аграрної сфери для національної економіки, Україна володіє вагомими передумовами для посилення своєї інвестиційної привабливості та зміцнення позицій як перспективного об'єкта для вкладення капіталу, зокрема в аграрному секторі.

3.2 Інструменти та механізми стимулювання інвестицій в аграрний сектор України

Сучасна система фінансових механізмів, спрямованих на стимулювання залучення інвестицій в економіку України, зокрема в аграрний сектор, ґрунтується на поєднанні інструментів державної підтримки та фінансової участі міжнародних інституцій. Вагоме значення в цьому процесі має Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями», який встановлює правові засади та фінансові інструменти реалізації великих інвестиційних проєктів.

Згідно з положеннями цього нормативно-правового акта держава пропонує іноземним інвесторам систему стимулюючих заходів за умови відповідності інвестиційних проєктів установленим вимогам. Зокрема, передбачено компенсацію витрат, пов'язаних із розвитком інфраструктури та підключенням до інженерних мереж. Водночас інвестор зобов'язаний забезпечити створення не менше 80 нових робочих місць, а також встановити рівень оплати праці, що перевищує середній показник по регіону щонайменше на 15%. Закон орієнтований на підтримку проєктів із обсягом інвестицій понад 20 млн євро та передбачає укладення спеціальних інвестиційних угод між державою та інвестором [37].

У межах реалізації цього механізму держава може надавати сприятливі умови для ведення бізнесу, зокрема через податкові пільги, забезпечення доступу до земельних ресурсів на вигідних умовах, а також фінансування розвитку інфраструктури. Основною метою таких заходів є стимулювання економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності країни та активізація залучення іноземного капіталу в пріоритетні галузі, включаючи аграрний сектор.

Важливим чинником формування інвестиційного середовища виступає також підтримка міжнародних партнерів. Зокрема, за інформацією Міжнародний валютний фонд, у травні 2024 року Рада Європейський Союз затвердила план відновлення України, який передбачає виділення фінансової допомоги в обсязі 50 млрд євро в межах програми Ukraine Facility [38].

Одним із ключових елементів цієї програми є інструмент Ukraine Investment Framework, спрямований на активізацію залучення інвестицій як із боку приватного сектору, так і державних структур через міжнародні фінансові організації, банківські установи та агентства розвитку. Зазначений механізм передбачає надання гарантій інвесторам, фінансування інвестиційних проєктів і технічну підтримку, що сприяє зниженню ризиків та формуванню більш сприятливих умов для інвестиційної діяльності [39].

Суттєву роль у процесах економічного відновлення України відіграють міжнародні інституції, зокрема Програма розвитку ООН та UkraineInvest, діяльність яких спрямована на активізацію залучення інвестицій, орієнтованих передусім на інноваційний розвиток. Реалізовані ними ініціативи охоплюють кілька стратегічно важливих напрямів.

По-перше, значний акцент робиться на стимулюванні інноваційної інвестиційної діяльності. Зокрема, UNDP сприяє впровадженню сучасних технологічних рішень у діяльність українських підприємств, що забезпечує економічне зростання з урахуванням принципів екологічної сталості. У межах

цього напрямку реалізуються заходи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності бізнесу, його інтеграцію у глобальні ринки, а також підтримку «зелених» інновацій і стартапів.

По-друге, важливим елементом є надання технічної допомоги з боку міжнародних організацій. Такі ресурси спрямовуються на створення сприятливого бізнес-середовища, підвищення прозорості економічних процесів, а також підтримку малого і середнього підприємництва у відновленні пошкоджених активів і інфраструктури [39].

По-третє, одним із пріоритетних напрямів є сприяння створенню нових робочих місць. У цьому контексті UNDP та UkraineInvest взаємодіють з урядом України для підтримки розвитку галузей із високим потенціалом зайнятості, а також для залучення інвестицій у пріоритетні сектори економіки, зокрема аграрний.

Окрему увагу слід приділити Програмі відновлення економіки України, яка передбачає активізацію притоку іноземного капіталу з метою відбудови галузей, що зазнали найбільших втрат унаслідок воєнних дій. Реалізація таких ініціатив сприятиме прискоренню економічного відновлення та формуванню передумов для довгострокового сталого розвитку [39].

На сучасному етапі в Україні реалізується низка програм підтримки інвесторів і бізнесу, спрямованих на стимулювання економічної активності в умовах кризових викликів та післявоєнної трансформації. Водночас кожна з цих програм має як позитивні сторони, так і певні обмеження, що обумовлює необхідність їх комплексного аналізу, узагальненого в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Перелік основних державних програм, направлених на стимулювання
залучення інвестицій

Назва програми	На кого направлена	Плюси	Мінуси
Доступні кредити 5–7–9%	Для представників малого і середнього бізнесу	Доступність ресурсу, не цільове використання коштів, підтримка релокованого бізнесу	Існують обмеження за видами економічної діяльності бізнесу, кредитні ресурси обмежують можливості суб'єктів господарювання
Державна програма «Власна справа»	Для суб'єктів господарювання малого та середнього бізнесу	Ресурси надаються на безповоротній основі, не потрібно повертати надані фінансові ресурси	Обмежені обсяги фінансової підтримки, достатньо висока конкуренція, достатньо ресурсу для невеликих проєктів
Підтримка проєктів із великими інвестиціями	Потужні інвестори (від 20 млн євро)	Привабливі умови для потужних інвесторів, підтримка потужних проєктів	Розрахована на крупний бізнес та потужних інвесторів
Створення індустріальних парків	Підприємства пріоритетних галузей	Сприяння створенню кластерних об'єднань пріоритетних галузей економіки, зменшення витратної частини проєктів	Майже відсутні перспективи для залучення малого та середнього бізнесу

Джерело: складено автором на основі [40]

Для досягнення максимальної результативності у процесі залучення інвестицій доцільно застосовувати комплексний підхід, який передбачає поєднання різних інструментів із урахуванням галузевої специфіки та особливостей регіонального розвитку. Такий підхід дозволяє більш ефективно адаптувати інвестиційну політику до конкретних умов функціонування економіки.

Одним із дієвих інструментів стимулювання інвестиційної активності є створення спеціальних економічних зон, які сприяють розвитку окремих територій та залученню іноземного капіталу [41]. В Україні вже існує певний досвід функціонування таких зон, який у свій час продемонстрував позитивні результати. Водночас у деяких регіонах було зафіксовано випадки

неефективного використання пільгових режимів, що стало підставою для їх скасування на державному рівні у 2005 році.

Проте в умовах сучасних викликів питання відновлення практики створення спеціальних економічних зон набуває нової актуальності. Їх повторне впровадження може стати ефективним інструментом стимулювання інвестиційної діяльності, особливо у регіонах, які зазнали значних руйнувань унаслідок воєнних дій. Такий підхід є особливо важливим у контексті післявоєнного відновлення економіки України.

Спеціальні економічні зони розглядаються як один із ключових механізмів активізації інвестиційних процесів та прискорення економічного розвитку, у тому числі в аграрному секторі. Їх функціонування дозволяє сформувати сприятливі умови для залучення іноземного капіталу, підвищення конкурентоспроможності регіонів та розвитку підприємницької активності. Основні передумови та переваги впровадження спеціальних економічних зон узагальнено на рисунку 3.2.

Таким чином, узагальнюючи наведені положення, можна констатувати доцільність відновлення та подальшого розвитку спеціальних економічних зон в Україні як дієвого інструменту стимулювання інвестиційної активності. Їх ефективне функціонування сприятиме залученню додаткових фінансових ресурсів, створенню нових робочих місць, підвищенню рівня конкурентоспроможності національної економіки на міжнародній арені, а також активізації розвитку пріоритетних галузей, зокрема аграрного сектору.

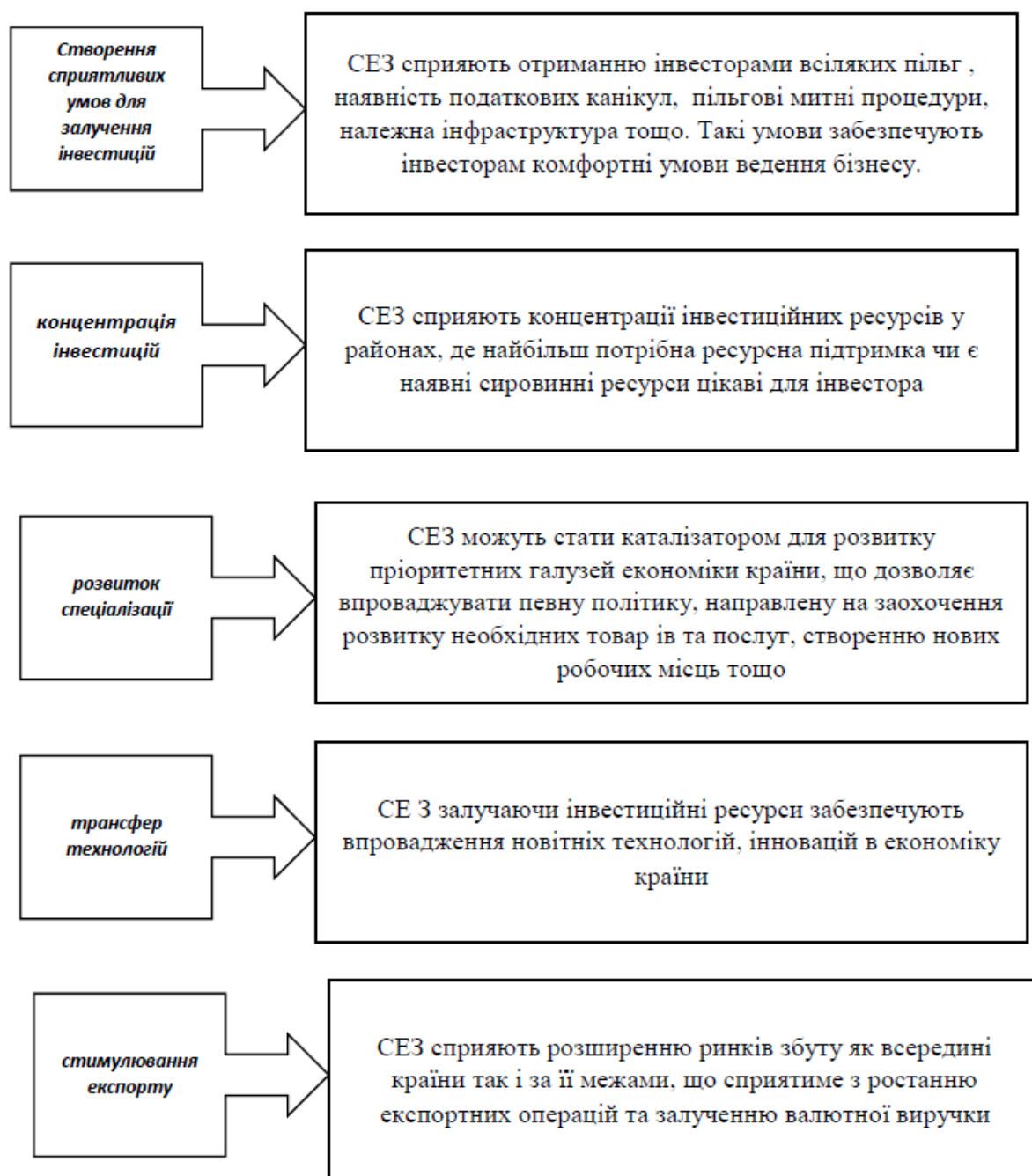

Рис. 3.2 Основні причини відновлення спеціальних економічних зон в Україні

Джерело: складено автором на основі [42]

Висновки до розділу

У ході проведеного дослідження було визначено пріоритетні напрями вдосконалення механізмів та інструментів залучення інвестиційних ресурсів в

аграрний сектор економіки України. Встановлено, що результативна інвестиційна політика має ґрунтуватися на інтеграції державних, міжнародних і ринкових інструментів, спрямованих на формування сприятливого інвестиційного середовища та зниження рівня ризиків для потенційних інвесторів.

Доведено необхідність удосконалення нормативно-правового забезпечення, оптимізації адміністративних процедур, розвитку інфраструктурного середовища, а також запровадження сучасних фінансових інструментів підтримки інвестиційної діяльності. Особливого значення набуває розвиток системи страхування інвестицій, зокрема механізмів покриття воєнних і політичних ризиків, що виступає важливим фактором підвищення інвестиційної привабливості країни в умовах нестабільності.

Обґрунтовано важливість активізації співпраці з міжнародними партнерами та ефективного використання можливостей програм міжнародних організацій, спрямованих на відновлення економіки та стимулювання інвестиційних процесів. Водночас встановлено, що впровадження інноваційних технологій і підтримка екологічно орієнтованих («зелених») ініціатив сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності аграрного сектору на глобальних ринках.

Окремо підкреслено доцільність відновлення та розвитку спеціальних економічних зон як одного з ефективних інструментів залучення інвестицій, активізації регіонального розвитку та створення нових робочих місць, особливо в умовах післявоєнної трансформації економіки.

Отже, реалізація запропонованих заходів забезпечить активізацію інвестиційної діяльності в аграрному секторі, підвищення ефективності його функціонування та досягнення сталого розвитку. Це, своєю чергою, створить необхідні передумови для економічного відновлення України та зміцнення її конкурентних позицій на міжнародному рівні.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання бакалаврської роботи було досліджено теоретичні та прикладні аспекти залучення інвестиційних ресурсів в аграрний сектор економіки України, визначено його сучасний стан, проаналізовано ключові тенденції розвитку та обґрунтовано напрями підвищення інвестиційної привабливості галузі.

У першому розділі систематизовано наукові підходи до визначення сутності інвестицій, їх класифікації та ролі в економічному розвитку, а також розглянуто механізми залучення інвестиційних ресурсів і методи оцінювання ефективності інвестиційної діяльності. Встановлено, що інвестиції виступають визначальним чинником економічного зростання, модернізації виробництва та досягнення соціально-економічних результатів.

У другому розділі проведено комплексний аналіз сучасного стану аграрного сектору України, його ресурсного потенціалу, структури виробництва та експортної діяльності. Доведено, що аграрна галузь залишається однією з провідних складових національної економіки, забезпечуючи продовольчу безпеку та формуючи значні валютні надходження. Водночас встановлено негативний вплив воєнних дій на функціонування галузі, що проявляється у скороченні ресурсного потенціалу, зниженні ефективності діяльності підприємств і нестабільності інвестиційних процесів.

У третьому розділі обґрунтовано основні напрями активізації інвестиційної діяльності в аграрному секторі України. Запропоновано удосконалення механізмів державної підтримки, розвиток інституційного середовища, впровадження інструментів страхування інвестицій від воєнних ризиків, розширення міжнародного співробітництва та використання потенціалу спеціальних економічних зон. Особливу увагу приділено впровадженню інноваційних технологій як ключовому фактору підвищення конкурентоспроможності галузі.

Підсумовуючи результати дослідження, можна зазначити, що аграрний сектор України володіє значним потенціалом для подальшого розвитку та зберігає інвестиційну привабливість. Водночас ефективність його функціонування значною мірою залежить від формування сприятливого інвестиційного клімату, стабільності державної політики та здатності адаптуватися до сучасних викликів.

Реалізація запропонованих у роботі заходів сприятиме активізації інвестиційних процесів, модернізації аграрного виробництва, розширенню експортних можливостей і забезпеченню сталого розвитку галузі. У довгостроковій перспективі це стане важливим чинником економічного відновлення України та зміцнення її конкурентних позицій у глобальному економічному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Швець Ю.О., Шайтанова В.В. Функціонування спеціальних економічних зон як засобу налагодження інвестиційної діяльності: проблеми та перспективи. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2017/12.pdf
2. Гитман Л. Дж. Основы инвестирования / Л. Дж. Гитман, М. Д. Джонк ; [пер. с англ.]. – М. : Дело, 1997. – С. 10.
3. The New encyclopaedia Britannica (in 30 Vollumes) – Chicago, London, Voll. 6: Holderness – Krasnoje. - 1994. - P. 363.
4. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К.: МП "Итем Лтд", "Юнайтед Лондон Трейд Лимитед", 1995.– 448 с.
5. Федоренко В. Г. Менеджмент: підручник / Федоренко В. Г. – 2-ге вид., переробл. и доповн. – К.: Алерта, 2014. – 344 с.
6. Массе П. Критерии и методы оптимального определения капиталовложения / П. Массе. – М.: Статистика, 1971. – 504 с.
7. Большой экономический словарь / [А. Н. Азрилиян, О. М. Азрилиян, Е. В. Калашникова, О. В. Квардакова]. – 7-е изд., доп. – М.: Институт новой экономики, 2008. – 1472 с.
8. Скібіцький О. М. Інноваційний та інвестиційний менеджмент / О. М. Скібіцький. - К. : Центр навчальної літератури, 2009. - 408 с.
9. Правик Ю.М. Інвестиційний менеджмент: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 431 с.
10. Кваша С.М. Конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому аграрному ринку / С.М. Кваша, Н.Е. Голомша // Економіка АПК. – 2006. – №5. – С.101.
11. Винокуров Я. (2024). Війна не перешкода. Інвестиції в Україну зростають, але для відновлення замало. Що треба зробити владі? Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/04/25/712862/>

12. Закон України Про інвестиційну діяльність // від 18.09.1991р. - № 1560-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
13. Мертенс А.В. Инвестиции. — К.: Киевское инвестиционное агентство, 1997. — С. 3—4.
14. Шарп У., Александер Г., Бейли Дж. Инвестиции / Пер. с англ. — М.: ИНФРА-М, 2003. — С. 1.
15. Георгіаді Н.Г., Федорчак О.Є. Сутність і види механізмів залучення інвестицій на підприємство. Інвестиції: практика та досвід №22. 2013 р. 6-11 с. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2013/3.pdf
16. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К., Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005
17. Раманова Ю.А. Механізм підвищення ефективності залучення інвестицій в економіку України. Економічний вісник НТУУ «КПІ».2017. с. 417-421 URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/2b37b995-5d84-4087-830d-3653e6becb77/content>
18. Бойко А. Механізм залучення іноземних інвестицій. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. Том 29 (68). № 6, 2018. С. 15-19.
19. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. — 3-тє вид, випр. і доп. — К.: Знання, 2008. — 483 с. — (Вища освіта XXI століття).
20. Петухова О.М. Інвестування [текст] навч. посіб. / О.М. Петухова. — К.: «Центр учбової літератури», 2014. — 336 с.
21. Єгорова О.М. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА. «Молодий вчений» • № 7 (59) • липень, 2018 р. С. 263-269. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/7/59.pdf>

22. Прокопенко І.Ф., Ганін В.І. Методика і методологія економічного аналізу: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 430 с.
23. Bozhyday I. Agricultural complex of Ukraine: structure and basic concepts // АГРОСВІТ. 2019, № 21. Р. 107-113.
24. Офіційний веб-сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. Презентація "Стратегія розвитку агропромислового комплексу". 2023 URL: <https://minagro.gov.ua/investoram/prezentatsiia-stratehiia-rozvytku-ahropromyslovoho-kompleksu>
25. Стратегія розвитку підприємництва, кооперації та агропромислової інтеграції в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення аграрної економіки України / Лупенко Ю. О. та ін. Київ: ННЦ „ІАЕ”, 2022. 32 с.
26. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
27. Офіційний сайт Продовольча сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй (ФАО). URL: <https://www.fao.org/countryprofiles/index/ru/?iso3=UKR>
28. У 2024 році аграрна продукція склала 59 % в загальному експорті, – Комітет з питань аграрної та земельної політики. URL: https://komagropolit.rada.gov.ua/news/main_news/75828.html
29. Скупський Р. М., Манцевич Ю. М., Мельничук Л. С. Новітня парадигма інвестиційних процесів аграрного сектору економіки. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2016. № 5. С. 99–107.
30. Інвестиційний клімат України 2025: виклики та сподівання. Українська правда. <https://unn.ua/news/investytsiinyi-klimat-ukrainy-2025-vyklyky-ta-spodivannia>
31. Офіційний сайт InVenture - продаж бізнесу та інвестиції. <https://inventure.com.ua/uk>

32. Прямі іноземні інвестиції в Україну. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi>
33. Сергієнко В. Стратегічні напрями інвестування в агробізнес в умовах війни. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки Випуск 2 (74), 2024. С.77-84.
34. Агропромисловий комплекс України, огляд ніші та реалії сьогодення. YC.Market. URL: <https://blog.youcontrol.market/aghropromislovii-komplieks-ukrayini-oghliad-nishi-ta-riekaliyi-soghodiennia/>
35. Дяченко Н.П. Особливості регулювання інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України. БІЗНЕСІНФОРМ № 2_2025. С. 327-336.
36. Офіційний сайт Експортно-кредитне агентство (ЕКА). URL: <https://www.eca.gov.ua>
37. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні. Закон України від 17.12.2020р. № 1116-IX (редакція 17.09.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>
38. МВФ та українська влада досягли домовленості на рівні персоналу щодо п'ятого перегляду механізму розширеного фінансування (EFF) – Україна. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2024/09/11/pr24326-IMF-and-Ukrainian-Authorities-each-Staff-Level-Agreement-Fifth-Review-EFF>
39. UIF – це можливість залучити €40 млрд інвестицій. Як мобілізувати ресурси для відновлення та розвитку бізнесу в Україні? URL: <https://eu4ukraine.eu/media-ua/publications-ua/uif-is-an-opportunity-to-attract-e40-billion-in-investments.html>
40. Які державні програми та гранти існують для українського бізнесу. URL: <https://blog.youcontrol.market/iaki-dierzhavni-proghrami-ta-ghranti-isnuiut-dlia-ukrayinskogho-bizniesu/>

41. Швець Ю.О., Шайтанова В.В. Функціонування спеціальних економічних зон як засобу налагодження інвестиційної діяльності: проблеми та перспективи. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2017/12.pdf

42. Круглий стіл: де політичні сили пропонують створювати вільні економічні зони. Слово і діло, 14 кв. 2021 р. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/04/14/stattja/polityka/kruhlyj-stil-politychni-syly-proponuyut-stvoryuvaty-vili-ekonomichni-zony>